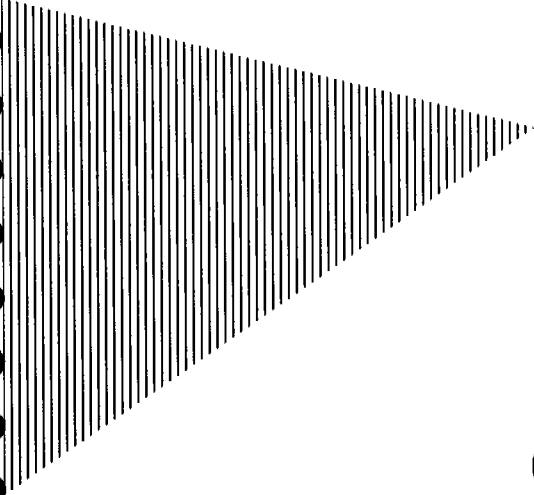

Gemeente Haarlem Uitkomsten controle jaarrekening 2008

Verslag van bevindingen voor de Raad

Aan de Raad van de gemeente Haarlem
Postbus 511
2003 PB HAARLEM

Amsterdam, 28 april 2009

BM/ps/09.0258

Geachte Leden van de Raad,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening van de gemeente Haarlem, brengen wij u hiermee verslag uit omtrent onze bevindingen en aanbevelingen betreffende de controle van de jaarrekening 2008. Wij hebben een afschrift van dit verslag verstrekt aan het College van Burgemeester en Wethouders.

Dit verslag sluit aan op de afspraken die wij met u hebben gemaakt en die wij hebben vastgelegd in onze opdrachtbevestiging d.d. 26 september 2008. Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij in concept besproken met en toegelicht aan de portefeuillehouder financiën, de concerncontroller, het hoofd Financieel Beheer en de algemeen directeur d.d. 15 april 2009 en 23 april 2009.

Dit verslag gaat in op onze controle, de reikwijdte van onze opdracht, onze accountantsverklaring en onze belangrijkste controlebevindingen. Dit rapport bevat onze mededelingen uit hoofde van onze rol als controlerend accountant aan de Raad, voor zover noodzakelijk geacht.

De onderwerpen die in dit verslag aan de orde komen hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2008.

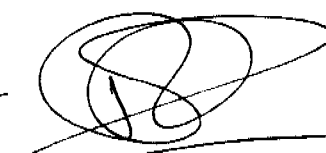
Wij wijzen u er op dat een accountantsverslag van nature kritisch van aard is, omdat deze zich richt op te verbeteren aspecten. Sterke punten van uw organisatie komen daarom niet aan de orde.

In onze rapportage naar aanleiding van de tussentijdse controle d.d. 16 oktober 2008, gericht aan de directie hebben wij de belangrijkste uitkomsten van onze beoordeling van de inrichting en het functioneren van de besturing en beheersing en van de bedrijfsprocessen vastgelegd. Een afschrift van deze rapportage hebben wij verstrekt aan het College. Tevens hebben wij onze bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle inclusief de meegegeven aandachtspunten gepresenteerd aan de Audit Commissie d.d. 12 november 2008. In het hoofdstuk 'Bestuurlijke samenvatting' is een korte samenvatting opgenomen van de bevindingen naar aanleiding van de tussentijdse controle.

Wij stellen het op prijs bijgevoegd verslag nader aan u toe te lichten of eventuele vragen hierover van u te beantwoorden.

Wij danken u voor de plezierige samenwerking in het afgelopen jaar.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

M.J.A. van Veen RA
Senior manager
B. Minks RA
Director
R. Ellermeijer RA
Partner

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting	1
1.1	Accountantsverklaring bij de jaarrekening 2008	1
1.2	Niet gecorrigeerde controleverschillen	1
1.3	Het resultaat over 2008 en de financiële positie per 31 december 2008	3
1.4	De informatiewaarde van de jaarstukken 2008	4
1.5	Samenvatting bevindingen tussentijdse controle 2008 en follow-up	4
2	Onze controleaanpak	6
2.1	Onze controleaanpak in het kort	6
2.2	Reikwijdte van de opdracht en uw aandachtspunten	6
2.3	Controle van de getrouwheid	6
2.4	Controle van de rechtmatigheid	7
2.5	Gehanteerde goedkeurings- en rapporteringstoleranties	7
2.6	Single information en Single audit (SiSa)	8
3	Analyse resultaat 2008 en ontwikkeling financiële positie per jaareinde 2008	9
3.1	Analyse resultaat	9
3.2	Financiële positie per jaareinde 2008	11
3.3	Weerstandsvermogen	12
3.4	Solvabiliteit	12
4	De belangrijkste bevindingen in het kader van de controle van de jaarrekening	13
4.1	Totstandkoming van de jaarstukken 2008	13
4.2	Informatiewaarde van de jaarrekening	14
4.3	Aandachtspunten Audit Commissie	14
4.4	Getrouwheid	17
4.5	Rechtmatigheid	23
4.6	Naleving van de verslaggevingsregels	30
4.7	Single information en Single audit	31
5	Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering	34
5.1	Bestuurlijke samenvatting managementletter	34
5.2	Toerekeningssystematiek apparaatskosten	37
6	Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant	38
7	Actuele ontwikkelingen	41
7.1	Horizontaal toezicht	41
7.2	Economische crisis	41
7.3	Participatiebudget	42
Bijlagen		
1 Overzicht ongecorrigeerde controleverschillen jaarrekening 2008		
2 Bevindingen SISA bijlage		

2008
Uitkomsten controle

1 Bestuurlijke samenvatting

In dit hoofdstuk geven wij kort weer onze bestuurlijk belangrijkste conclusies naar aanleiding van de door ons uitgevoerde controle van de jaarrekening 2008. In paragraaf 1.5 van dit hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen opgenomen van de uitgevoerde tussentijdse controle 2008.

1.1 Accountantsverklaring bij de jaarrekening 2008

Wij hebben het College van Burgemeester en Wethouders van uw gemeente gemachtigd onze accountantsverklaring d.d. 28 april 2009 bij de jaarrekening 2008 van uw gemeente op te nemen. Onze oordelen zoals opgenomen in deze accountantsverklaring zijn als volgt:

Oordeel over de getrouwheid	goedkeurend
Oordeel over de rechtmatigheid	goedkeurend

Hierbij zijn wij ervan uitgegaan dat de Raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze accountantsverklaring hierbij mag worden opgenomen.

De goedkeurende strekking van de accountantsverklaring voor zowel het getrouwheids- als het rechtmatigheidsoordeel betekent dat de jaarrekening met een redelijke mate van zekerheid geen fouten of onzekerheden bevat die in totaliteit de voor de jaarrekeningcontrole gehanteerde goedkeuringstolerantie overschrijden.

Uit hoofde van onze controletaak hebben wij de financiële gegevens zoals opgenomen in de jaarrekening en de verplichte bijlagen bij de jaarrekening, gecontroleerd.

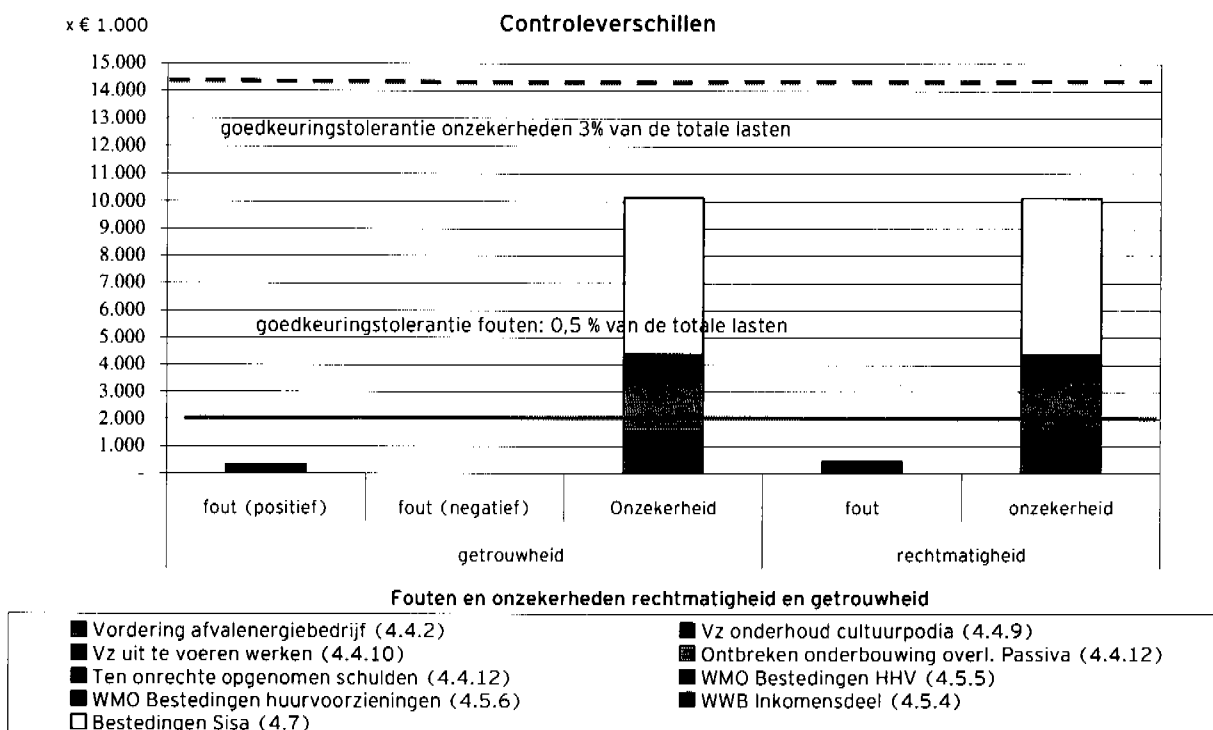
De in het jaarverslag opgenomen beleidsgegevens, prestatiegegevens en de toelichtingen daarop, hebben wij niet gecontroleerd. In het kader van onze opdracht hebben wij deze gegevens alleen getoetst op tegenstrijdigheden met de in de jaarrekening opgenomen informatie.

1.2 Niet gecorrigeerde controleverschillen

Bij de oordeelsvorming over de jaarrekening speelt de in paragraaf 2.5 vermelde goedkeuringstolerantie een belangrijke rol. De goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, wordt in beginsel een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. Concreet betekent dit dat er sprake kan zijn van controleverschillen (fouten en onzekerheden), zonder dat dit van invloed is op ons oordeel ten aanzien van de jaarrekening als geheel.

Onderstaand hebben wij een samenvattend overzicht opgenomen met de door ons geconstateerde ongecorrigeerde controleverschillen op het gebied van getrouwheid en rechtmatigheid. In dit overzicht is de kritische grens voor fouten (0,5% van de totale lasten: € 2.350.000) aangegeven met de doorgetrokken lijn. De kritische grens voor onzekerheden (3% van de totale lasten: € 14.100.000) is aangegeven met de stippellijn.

Fouten en onzekerheden ter zake van de getrouwheid zijn eveneens fouten en onzekerheden op het gebied van de rechtmatigheid. Hierbij worden positieve en negatieve verschillen afzonderlijk bij de vorming van het rechtmatigheidsoordeel betrokken.

De niet gecorrigeerde controleverschillen zijn gespecificeerd opgenomen in bijlage 1 bij dit verslag. Een nadere uiteenzetting van de controleverschillen is opgenomen in hoofdstuk 4 van deze rapportage. Het College heeft ons schriftelijk medegedeeld van mening te zijn dat het effect van de door ons vastgestelde en niet in de jaarrekening 2008 gecorrigeerde verschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel is voor de jaarrekening als geheel. Wij kunnen met deze visie instemmen.

Uw gemeente is verplicht voor een aantal specifieke uitkeringen de verantwoordingsinformatie hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening.

Uit de controle van deze bijlage zijn de volgende controleverschillen gebleken die per specifieke uitkering groter zijn dan de hieromtrent in het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) voorgeschreven rapporteringstolerantie voor Single information en Single audit:

- Actieplan cultuurbereik, onzekerheid omtrent de rechtmatigheid en getrouwheid van de bestedingen € 175.000;
- Dagarrangementen; onzekerheid omtrent de eigen bestedingen ad € 791.000 en de co financiering door derden partijen € 1.248.000 (dit bedrag is uitsluitend een onzekerheid in kader Sisa-bijlage en niet in kader van de jaarrekening);
- BDU SIV; onzekerheid omtrent de rechtmatigheid en getrouwheid van de bestedingen tot een bedrag ad € 4.204.000;
- Bevindingen in het kader van het WWB inkomensdeel (fout € 106.000) en werkdeel (onzekerheid € 562.000).

In de jaarrekening van de gemeente zijn met betrekking tot bovengenoemde specifieke uitkeringen baten verantwoord. Omdat de rechtmatigheid van de bestedingen nog niet is vastgesteld, is het nog onzeker of de gelden al dan niet terecht als baten zijn verantwoord. Indien achteraf blijkt dat de bestedingen onrechtmatig zijn, zal mogelijk de subsidie terugbetaald moeten worden aan de subsidiegever.

In dit kader hebben wij voor de genoemde specifieke uitkeringen de gerelateerde baten als onzekerheid meegenomen bij de oordeelsvorming over de jaarrekening voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid (met uitzondering van de co financiering dagarrangementen).

1.3 Het resultaat over 2008 en de financiële positie per 31 december 2008

Het saldo van baten en lasten over 2008 bedraagt € 6.847 duizend voordelig en is als volgt samengesteld (x € 1.000).

	€
Het gerealiseerde resultaat vóór bestemming	10.831
Werkelijke toevoegingen aan reserves in 2008	(17.222)
Werkelijke onttrekkingen aan reserves in 2008	13.238
Saldo mutaties reserves 2008	3.984
Gerealiseerd resultaat na bestemming	6.847

Ten opzichte van de door u vastgestelde herziene begroting betekent dit een overschot van € 5,1 miljoen. Ten opzichte van de realisatie 2007 betekent dit een verbetering van € 3,8 miljoen.

Het totaal van de reserves volgens de balans per jaareinde 2008 bedraagt € 78,2 miljoen, hetgeen een toename betekent van ongeveer € 6,9 miljoen ten opzichte van jaareinde 2007. Het eigen vermogen bestaat voor € 28,0 miljoen (2007: € 23,0 miljoen) uit Algemene Reserves en € 50,2 miljoen (2007: € 48,2 miljoen) uit bestemmingsreserves.

De solvabiliteitspositie (de verhouding eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal in %) van de gemeente Haarlem bedraagt circa 12,8% (2007: 12,4%). Haarlem heeft hiermee in vergelijking met andere gemeenten in Nederland (33%) een lage solvabiliteit. Dit betekent dat de gemeente Haarlem ten opzichte van andere gemeenten met meer vreemd vermogen is gefinancierd en hierdoor relatief hoge rentelasten heeft.

Voor een goede beoordeling van de financiële positie en in dat kader het weerstandsvermogen is belangrijk om behalve de ontwikkelingen van de reservepositie ook het risicoprofiel van de gemeente Haarlem te beschouwen. Daarbij spelen een rol de risico's uit hoofde van grote projecten, de huidige economische ontwikkelingen en de wijzigingen in de wet- en regelgeving. De gemeente Haarlem heeft een risico inventarisatie opgesteld, waarbij de risico's systematisch in beeld zijn gebracht en beoordeeld. In dit kader zijn 61 risico's geïnventariseerd met een maximale omvang van € 56,1 miljoen. Op basis van een kans/impact analyse is intern de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld op € 16,7 miljoen.

Op basis van het weerstandsvermogen van de gemeente, rekening houdend met de totale reservepositie, het huidige financiële beleid, de uitkomsten van de risico inventarisatie en de ons beschikbare informatie achten wij de financiële positie van de gemeente voldoende.

1.4 De informatiewaarde van de jaarstukken 2008

1.4.1 Jaarverslag

Conform de hiervoor geldende voorschriften is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijke voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Op grond hiervan hebben wij vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

1.4.2 Jaarrekening

Wij zijn van mening dat - gegeven de inrichting van de jaarrekening - deze een goed inzicht geeft in het gerealiseerde resultaat over het jaar 2008 en de financiële positie per 31 december 2008. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de over- en onderschrijdingen die ten opzichte van de door uw Raad goedgekeurde programmabegroting hebben plaatsgevonden, alsmede de classificatie van de overschrijdingen van de lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid in bijlage 5.6.

1.5 Samenvatting bevindingen tussentijdse controle 2008 en follow-up

In onze management letter, uitgebracht aan de directie d.d. 16 oktober 2008, hebben wij onze bevindingen uiteengezet welke voortvloeien uit de door ons uitgevoerde tussentijdse controle 2008. Bij deze controle hebben wij de opzet, het bestaan alsmede de werking van de administratieve organisatie op een aantal door ons noodzakelijk geachte punten onderzocht. De uitkomsten zijn op 12 november 2008 gepresenteerd en toegelicht in de audit commissie. In hoofdstuk 5 hebben wij een samenvatting opgenomen van onze bevindingen. In de management letter hebben wij een aantal zaken opgenomen welke vóór de jaarrekeningcontrole 2008 opgepakt zouden moeten zijn.

Wij hebben geconstateerd dat door de organisatie de aanvullend te verrichten werkzaamheden in het kader van de controle van de jaarrekening 2008 over het algemeen op een goede manier zijn opgepakt en uitgewerkt. Zo zijn aanvullende (verbijzonderde) interne controlewerkzaamheden uitgevoerd en zijn aanvullende werkzaamheden uitgevoerd in het kader van SISA.

Daarnaast zijn veel trajecten onderhanden ter verbetering van de kwaliteit van de (management) informatievoorziening en ter versterking van het zelfcontrolerend vermogen van de organisatie. Zo is een project verbetering stuurinformatie onderhanden, worden interne controleplannen opgesteld voor 2009 en worden tussentijdse afsluitprocedures nader onderzocht en aangescherpt.

Voor de verbetering van prestatiegericht sturing en control is een groeipad uitgezet, welke in 2007 is ingezet en een groeipad kent tot in 2009. De Visie op planning en control is in april 2007 vastgelegd. In deze visie zijn verbetermaatregelen opgenomen die onderverdeeld zijn naar de volgende pijlers: organisatie, processen, instrumenten en rollen en gedrag.

Over de afronding van de verbetermaatregelen wordt periodiek gerapporteerd. Laatstelijk is dat geschiedt in de kadernota. Voor een aantal acties is de 'denkfase' en 'bouwphase' gerealiseerd, met het 'doen' (implementatie) is gestart.

Wij zijn van mening dat de gemeente op schema ligt voor wat betreft de verdere ontwikkeling en verbetering van de bedrijfsvoering. Specifiek aandacht vragen wij voor het verder verbeteren van de procedures Projectbeheer en -control, kredietbeheer en de (tussentijdse) afsluitprocedures.

Gezien het korte tijdsbestek tussen de management letter en de controle van de jaarrekening zullen wij u nader informeren over de voortgang van de opvolging in onze bestuursrapportage naar aanleiding van onze tussentijdse controle 2009.

1.5.1 Bestuurlijke aandachtspunten

Door de Audit Commissie zijn aan ons aandachtspunten meegegeven voor de controle. In onze rapportage naar aanleiding van de tussentijdse controle d.d. 16 oktober 2008 hebben wij u hieromtrent reeds gerapporteerd. In onderstaande tabel hebben wij de huidige stand van zaken weergegeven.

Aandachtspunt	Stand van Zaken	Verwijzing
Projectbeheer en -control	Aanbeveling is goed opgepakt. Ten behoeve van de jaarrekening heeft een adequate analyse van de projecten plaatsgevonden.	Zie hoofdstuk 2 managementletter
AO/IB Parkeergelden	Aanbeveling is onderhanden. Er wordt gewerkt aan een dienstverleningsovereenkomst met SBH en een nadere aanscherping van de interne procedures voor wat betreft de controle op de volledigheid van de opbrengsten.	Zie hoofdstuk 2 managementletter en §4.4.15 van dit verslag
Prijzen grondexploitatie	Nieuwe opmerking	Zie hoofdstuk 2 managementletter en §4.3.1 van dit verslag
Subsidieverstrekking Dock	Nieuwe opmerking	Zie §4.3.2 van dit verslag

2 Onze controleaanpak

2.1 Onze controleaanpak in het kort

Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het BAPG. Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. De planning en uitvoering van onze controle en de daaraan gerelateerde advieswerkzaamheden zijn gericht op het afgeven van een accountantsverklaring bij de jaarrekening 2008.

Voorts beoordelen wij of de jaarrekening voldoet aan de eisen gesteld in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Het jaarverslag toetsen wij marginaal op tegenstrijdigheden met de jaarrekening.

2.2 Reikwijdte van de opdracht en uw aandachtspunten

Onze controleaanpak richt zich zowel op het getrouwe beeld van de baten en lasten over 2008 en van de financiële positie per 31 december 2008 als op de financiële rechtmatigheid van die baten en lasten én van de balansmutaties in de jaarrekening 2008.

De reikwijdte van de opdracht tot controle van de jaarrekening 2008 is vastgelegd in het raadsbesluit 196/2008 d.d. 30 oktober 2008. Deze is uitgangspunt geweest voor de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden met betrekking tot de jaarrekening 2008.

Door de auditcommissie zijn de volgende specifieke aandachtspunten voor de controlewerkzaamheden aan ons meegegeven:

- projectcontrol/kredietbeheer
- staatssteun/grondprijzen
- parkeeropbrengsten
- subsidieverstrekking DOCK.

Over de uitkomsten hiervan hebben wij u gerapporteerd in onze management letter d.d. 16 oktober 2008, hoofdstuk 2 en de presentatie in de audit commissie d.d. 12 november 2008. Voor onze nadere bevindingen inzake de specifieke aandachtspunten verwijzen wij u naar paragraaf 1.5.1 van deze rapportage en de daar genoemde paragrafen van dit verslag.

2.3 Controle van de getrouwheid

De controle van de getrouwheid van de jaarrekening heeft tot doel vast te stellen dat de in de jaarrekening opgenomen financiële informatie een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid. Bij deze controle maken wij gebruik van de bij uw gemeente ingebouwde controles in de uitvoeringsprocessen en gaan wij na in welke mate gesteund kan worden op de interne organisatie. Wij stellen dus vooral vast dat de gemeente zelf de processen adequaat beheerst en daardoor betrouwbare financiële informatie tot stand kan brengen. In de afrondende controlefase gaan wij na of de door uw gemeente opgestelde conceptjaarrekening juist is afgeleid uit de financiële administratie en stellen wij vast of deze voldoende inzicht biedt en ook verder voldoet aan de in wet- en regelgeving gestelde eisen.

Gezien de aard van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden, die zijn gebaseerd op de door uw Raad aan ons verstrekte opdracht en de daarbij te hanteren goedkeuringstolerantie, kan deze controle nooit de absolute zekerheid geven dat er geen materiële onjuistheden in de jaarrekening voorkomen. In onze accountantsverklaring geven wij dit weer met de woorden 'redelijke mate van zekerheid'.

2.4 Controle van de rechtmatigheid

De controle van de rechtmatigheid richt zich op de naleving van relevante wet- en regelgeving. Hierbij richt onze controle zich op die onderwerpen waarbij het niet naleven van de interne (besluiten Raad) en externe wet- en regelgeving direct financiële consequenties heeft voor de jaarrekening. Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant.

In overeenstemming met de opdracht van de Raad, nader vastgelegd in het raadsbesluit 196/2008, hebben wij de rechtmatigheidscontrole uitgevoerd. Hierbij hebben wij als uitgangspunt het door de Raad op 30 oktober 2008 vastgestelde normenkader gehanteerd voor de wet- en (gemeentespecifieke) regelgeving die voor uw gemeente van toepassing is.

Wij toetsen, op basis van risicoanalyse, overigens primair of de organisatie voldoende maatregelen heeft getroffen om de naleving van wet- en regelgeving te waarborgen. Dit houdt in dat wij niet zelfstandig alle wet- en regelgeving in detail beoordelen op de mogelijkheid van het zich voordoen van (juridische en financiële) risico's. Wij maken hiervoor gebruik van de door uw gemeente uitgevoerde werkzaamheden met betrekking tot het rechtmatigheidsbeheer.

2.5 Gehanteerde goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten stelt de Raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. U heeft ons voor het boekjaar 2008 opgedragen om bij onze oordeelsvorming uit te gaan van de hierna vermelde goedkeuringstolerantie:

Toleranties voor fouten en onzekerheden in de jaarrekening				
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 0,5%	>0,5%<3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	>3%<10%	≥ 10%	-

Op basis van de jaarrekening 2008 van uw gemeente betekenen bovengenoemde percentages dat een totaalbedrag aan fouten in de jaarrekening van ongeveer € 2.350.000 en een totaal van onzekerheden van ongeveer € 14.100.000 de goedkeurende strekking van de accountantsverklaring niet zullen aantasten.

Voor het al dan niet opnemen van bevindingen in het verslag van bevindingen zijn wij met u een rapporteringstolerantie overeengekomen van € 200.000. Dit betekent dat, uitgaande bij de controle van de jaarrekening 2008 van een goedkeuringstolerantie van € 2.350.000, alle hierbij door ons geconstateerde fouten of zekerheden groter of gelijk aan € 200.000 in dit verslag van bevindingen zijn opgenomen.

2.6 *Single information en Single audit (SiSa)*

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het Ministerie van Bzk voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het Ministerie van Bzk hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single Information Single Audit 2008, waarin onder andere opgenomen de Nota verwachtingen accountantscontrole 2008). De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het BAPG in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 10.000 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 100.000 zijn;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 100.000 en kleiner of gelijk aan € 1.000.000 zijn;
- € 100.000 in dien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 zijn.

In paragraaf 4.7 en bijlage 2 van dit verslag rapporteren wij hierover.

3 Analyse resultaat 2008 en ontwikkeling financiële positie per jaareinde 2008

3.1 Analyse resultaat

Het saldo van baten en lasten over het jaar 2008 bedraagt € 6,8 miljoen voordelig (geraamd saldo volgens de herziene begroting € 1,7 miljoen voordelig). Dit is het saldo na verwerking van de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Het resultaat over 2008 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven:

Resultaat 2008 ten opzichte van de gewijzigde begroting			
Totale lasten	451.159	463.930	(12.771)
Totale baten	469.230	474.759	5.529
Resultaat vóór bestemming	18.071	10.829	(7.242)
Mutaties in reserves	(16.345)	(3.984)	12.361
Resultaat na bestemming	1.726	6.847	5.119

Uit bovenstaande opstelling blijken zowel vóór als na bestemming in absolute bedragen sprake is van grote afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde begroting, voortkomend uit zowel grote voor- als nadelen. In procentuele zin is sprake van relatieve geringe afwijkingen. In de programmaverantwoording zijn de afwijkingen toegelicht, waarnaar wij dan ook verwijzen.

Met de toelichting op de programmaverantwoording verantwoordt het College zich over het wel of niet rechtmatig zijn van de begrotingsoverschrijdingen. Door het platform rechtmatigheid is hiervoor als hulpmiddel een classificatie opgesteld. Deze classificatie bij is de toelichting op de programma's gehanteerd.

De afwijkingen ten opzichte van de herziene begroting zijn deels technisch van aard: zowel de baten en lasten zijn voor een zelfde bedrag begroot. Voor een deel is dit onnodig en niet conform de verslaggevingsregels (BBV). Mede in het kader van het rechtmatigheidsbeheer (begrotingscriterium) adviseren wij u op dit punt het begrotingbeheer verder te verbeteren. Daarnaast zijn verdere verbeteringen mogelijk door de kwaliteit van het budgetbeheer te verhogen. Daarvoor zijn overigens de richtlijnen vastgelegd en duidelijk. Men name de wijze waarop met deze interne regels wordt omgegaan (rollen en gedrag) kan verder worden verbeterd.

Met een beter uitgevoerd budgetbeheer op basis van de bestaande regelgeving kan het voorspellend vermogen van het eindresultaat in Burap I en II worden verhoogd. Het verdient aanbeveling het systeem van budgetbewaking zodanig in te richten dat het hierbij gehanteerde cijfermateriaal op een zo objectief mogelijke wijze gebruikt kan worden voor het tussentijds maken van betrouwbare schattingen van het verwachte resultaat. Tussentijdse toetsing op de naleving van de verslaggevingregels is in dit kader van belang.

In 2008 heeft de organisatie een aanzet gemaakt met de verdere verbetering van het budgetbeheer. Zo is het project verbetering stuurinformatie onderhanden, waaronder de implementatie en uitrol van 'klikview'. Deze applicatie voor stuurinformatie zal bijdragen aan een beter budgetbeheer bij de bedrijfsbureaus, de hoofdafdelingsmanagers en de directie.

3.1.1 Mutaties reserves

De mutaties in de reserves kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	Begroting Na wijziging	Werkelijk
	€	€
Dotaties	25.391	17.222
Onttrekkingen	9.046	13.238
	<u>16.345</u>	<u>3.984</u>

De lagere dotaties hebben met name betrekking op:

- Het niet realiseren van de verkoop van het schoolgebouw Prins Bernhardlaan, waardoor de geraamde dotatie ad € 8,7 miljoen niet heeft plaatsgevonden
- Per saldo lagere baten vastgoed en grondexploitatie waardoor per saldo minder is gedoteerd aan de betreffende reserves € 0,3 miljoen (Grondexploitatie, Reserve boven boekwaarde en Fonds Omslagwerken)

Hier tegenover staat een hogere dotatie aan de reserves Openbaar Primair Onderwijs Haarlem, conform de door de Raad geautoriseerde systematiek van € 0,5 miljoen.

De hogere onttrekkingen zijn het gevolg van:

- Hogere onttrekkingen aan de reserves Openbaar Primair Onderwijs Haarlem, conform de door de Raad geautoriseerde systematiek € 0,8 miljoen;
- Hogere onttrekking aan de reserve Grondexploitatie in verband met verslechterde contante waarde eindprognoses van een aantal grondexploitatiecomplexen € 2,5 miljoen
- Hogere onttrekkingen aan de reserve bouw VMBO scholen € 0,5 miljoen. Conform raadsbesluit worden de kosten van de te verkopen scholen onttrokken aan deze reserve.
- De vrijval van de reserve WWB Inkomensdeel ad € 0,2 miljoen in verband met het bereiken van de maximumgrens van 10% van het jaarbudget.

Wij hebben vastgesteld dat de afwijkingen ten opzichte van de begroting in de mutaties reserves in overeenstemming zijn met de door de Raad vastgestelde systematiek.

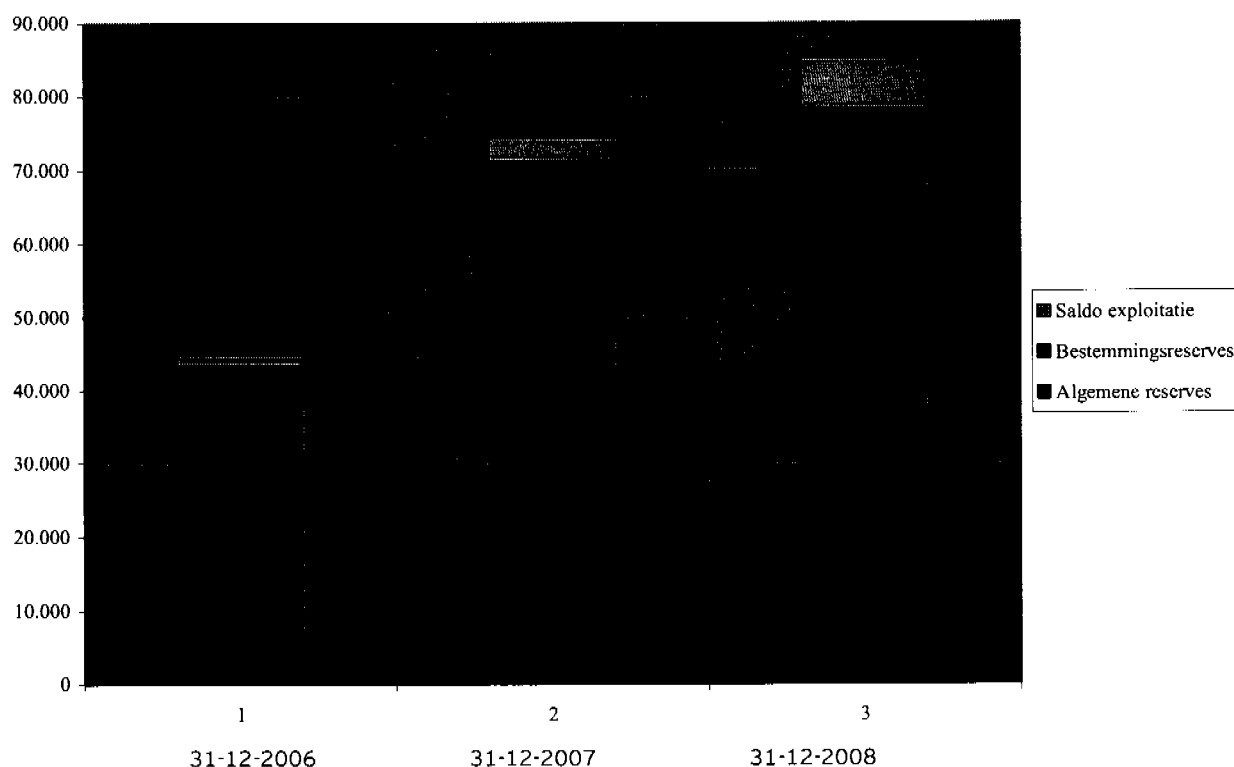
3.2 Financiële positie per jaareinde 2008

Het eigen vermogen bedraagt per jaareinde 2008 volgens de jaarrekening, exclusief het resultaat na bestemming € 78,2 miljoen en heeft zich gedurende 2008 als volgt ontwikkeld:

	2007	2008	2009
Saldo 1 januari 2008	23.010	48.245	71.255
Resultaatbestemming 2007		3.010	3.010
Totaal stortingen 2008 ten laste van resultaat	10.485	6.738	17.223
Totaal onttrekkingen 2008 ten gunste van resultaat	5.447	7.846	13.293
Saldo per jaareinde 2008	28.048	50.147	78.195

Uit bovenvermeld overzicht blijkt onder ander dat per saldo reeds € 4,0 miljoen gedurende 2008 is gedoteerd aan de reserves. In de begroting na wijziging werd per saldo uitgegaan van een dotatie aan de reserves van € 16,3 miljoen. De financiële positie is dus verder versterkt ten opzichte van de begroting na wijzigingen.

Het eigen vermogen laat het volgende verloop zien (x € 1.000):

Zoals uit bovenstaande grafiek is af te lezen is zichtbaar dat het afgelopen jaar de vermogenspositie van de gemeente Haarlem fors is toegenomen.

Dit is het gevolg van de ingezette bezuinigingen de afgelopen jaren welke ten doel hadden de vermogenspositie te verbeteren. Wel wijzen wij u erop dat als onderdeel van de algemene reserve een bedrag van € 10 miljoen is 'geormerkt' ten behoeve de realisatie van een parkeergarage op de Nieuwe Gracht.

3.3 Weerstandsvermogen

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf 'weerstandsvermogen' opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2008 is gevoerd. Voorzover wij hebben kunnen nagaan geeft de hierin opgenomen informatie een goed beeld van de ontwikkeling van het weerstandsvermogen gedurende 2008.

De raad heeft in 2008 de herziene nota reserves en voorzieningen vastgesteld. In de nota is vastgelegd dat de gemeente Haarlem een weerstandsvermogen nastreeft dat tenminste voldoende is. Dat betekent een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

De gemeente Haarlem heeft in 2008 een risico inventarisatie opgesteld, waarbij de risico's systematisch in beeld zijn gebracht en beoordeeld. In dit kader zijn 61 risico's geïnventariseerd met een maximale omvang van € 56,1 miljoen. Op basis van een kans/impact analyse is intern de benodigde weerstandscapaciteit vastgesteld op € 16,7 miljoen.

De algemene reserve bedraagt per 31 december 2008 € 28,0 miljoen. Rekening houdend met een bedrag van € 10 miljoen, dat in de algemene reserve is 'geormerkt' ten behoeve de realisatie van een parkeergarage op de Nieuwe Gracht, bedraagt het vrij inzetbare deel van de algemene reserve € 18,0 miljoen.

De ratio weerstandsvermogen bedraagt (beschikbare weerstandscapaciteit € 18,0 miljoen/ benodigde weerstandscapaciteit € 16,7 miljoen): 1,08.

Op basis van het weerstandsvermogen van de gemeente, rekening houdend met de totale reservepositie, het huidige financiële beleid, de uitkomsten van de risico inventarisatie en de ons beschikbare informatie achten wij de financiële positie van de gemeente voldoende.

3.4 Solvabiliteit

De totale vermogenspositie wordt onder ander tot uitdrukking gebracht door middel van het solvabiliteitspercentage. Dit percentage wordt bepaald door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitscijfers van de verschillende gemeenten in Nederland kunnen niet zonder meer met elkaar worden vergeleken. De noodzakelijke vermogensomvang wordt namelijk bepaald door het risicoprofiel van de organisatie. Risicoprofielen kunnen sterk variëren per gemeente.

Het huidige solvabiliteitspercentage voor uw gemeente bedraagt 12,8% ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 33%. Hiermee willen wij niet aangeven dat uw solvabiliteitspercentage slechter is dan gemiddeld, zoals al gesteld is dit niet zondermeer vergelijkbaar, maar het geeft wel een indicatie.

4 De belangrijkste bevindingen in het kader van de controle van de jaarrekening

4.1 Totstandkoming van de jaarstukken 2008

Het jaar 2008 wordt gekenmerkt door grote veranderingen in de organisatie van de gemeente Haarlem: per 1 januari 2008 zijn de sectoren opgeheven en wordt gewerkt met hoofdafdelingen. Gelijktijdig is de financiële administratie geconcentreerd. De jaarrekening 2008 is de eerste jaarrekening na de organisatiewijziging.

Voor het opstellen van de jaarstukken is door uw organisatie een jaarplanning opgesteld waarin onder meer een tijdspad en een rolverdeling van Middelen & Services, de bedrijfsbureaus van de hoofdafdelingen en concerncontrol, het college, uw Raad en de accountant is opgenomen. Daarnaast is een werkgroep jaarrekening gestart voor het bewaken van het proces en de realisatie van de intern door de gemeente gestelde deadlines.

Uit het vooraf gestelde tijdspad voor de totstandkoming van de jaarrekening blijken de ambities van uw organisatie met betrekking tot een snelle en adequate financiële afsluiting zodat tijdig betrouwbare informatie beschikbaar is over de bedrijfsactiviteiten. Deze ambitieuze planning, de omvangrijke inspanning met betrekking tot interne controle op de rechtmatigheid en de verantwoording inzake specifieke uitkeringen op grond van SISA hebben veel gevraagd van uw organisatie.

Wij zijn van mening dat procesmatig de totstandkoming van de jaarrekening goed in gang is gezet en een adequate bewaking en sturing heeft plaatsgevonden.

Ten behoeve van onze controle maken wij bij onze controle gebruik van door u opgestelde documenten met betrekking tot de samenstelling van de balans- en resultaatposten. Deze documenten hebben wij opgevraagd door middel van een 'accounting manual'. Intern is vervolgens de taakverdeling gemaakt inzake de aan te leveren informatie door de bedrijfsbureaus van de hoofdafdelingen, Middelen & Services en concerncontrol binnen uw organisatie.

Ten aanzien van de opgeleverde informatie (specificaties, onderbouwingen, aansluitingen, cijferanalyses etc.) wordt opgemerkt dat deze niet geheel conform het 'accounting manual' zijn aangeleverd. Met betrekking tot balansposten zoals overige en overlopende vorderingen en 'schulden', 'voorzieningen', 'materiële vaste activa', 'reserves', hebben wij veel aanvullende informatie (achteraf) ter onderbouwing op moeten vragen evenals de aansluiting tussen de baten met subadministraties. Dit heeft tot aanvullende werkzaamheden geleid van uw medewerkers én ons controleteam.

Belangrijk is dat de taken en verantwoordelijkheden inzake de totstandkoming van en de interne controle van de jaarrekening beter belegd moeten worden. Met betrekking tot het jaarrekeningtraject 2008 hebben wij vastgesteld dat met name de interne controle van de jaarrekening nog onvoldoende belegd was.

Naar onze mening zou de externe controle efficiënter kunnen worden uitgevoerd indien voorafgaand aan de controle intern afsluitende controlewerkzaamheden hebben plaatsgevonden met betrekking tot de jaarrekening en de beschikbare controle informatie/balansdossiers.

Daarnaast hebben wij voor wat betreft de uitvoering van de regeling SISA de nodige ondersteuning geboden aan uw medewerkers om tot een oordeel te kunnen komen over de rechtmatige totstandkoming van de lasten en baten zoals opgenomen in de SISA verantwoording. Dit heeft eveneens een extra inzet van zowel de bedrijfsbureaus van de hoofdafdelingen als van ons controleteam tot gevolg gehad. Wij zijn van mening dat ten aanzien van de uitvoering van de regeling SISA vooralsnog teveel wordt gekozen voor een projectmatige benadering met de focus op controle achteraf.

4.2 Informatiewaarde van de jaarrekening

De opzet van de jaarstukken is verder verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Zo is de informatiewaarde van de beleidsinhoudelijke en financiële informatie verder verbeterd in navolging van de reeds gerealiseerde verbeteringen bij de begroting 2008. De jaarstukken sluiten aan op de begroting 2008.

Over het algemeen kan worden gesteld dat de jaarstukken een goed beeld verschaffen van het (financiële) reilen en zeilen van de gemeente Haarlem. De programmaverantwoording 2008 sluit aan op de begroting 2008 en geeft inzicht in de resultaten over 2008. In de toelichting op de programmaverantwoording is het resultaat nader geanalyseerd.

4.3 Aandachtspunten Audit Commissie

4.3.1 Prijzen grondverkoop

In de Kadernota 2008 van het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten wordt stilgestaan bij financiële beheershandelingen waarbij de controle van de rechtmatigheidsaspecten zeer complex zijn. Als voorbeeld is het onderwerp staatsteun nader uitgewerkt.

Bij de rechtmatigheidscontrole besteden wij onder meer aandacht aan de juridische beoordeling die in de gemeente wordt beoordeeld betreffende staatsteun. Mogelijke transacties welke onderhevig zijn aan eventuele staatsteun zijn verkopen van grond door de gemeente. Marktpartijen in dit kader kunnen onder andere zijn: particulieren, woningcorporaties, bedrijven (met winstoogmerk) en stichtingen (maatschappelijk doel zonder winstoogmerk). De audit-commissie heeft ons gevraagd om bij de controle als extra aandachtspunt aandacht te besteden aan de mogelijk staatsteun problematiek bij grondverkoop. In dit kader hebben wij in 2008 een 5-tal grondverkoop nader onderzocht. Bij de rechtmatigheidstoetsing van de overeengekomen verkoopprijzen wordt de marktconformiteit van de verkoopprijzen getoetst.

Om vast te kunnen stellen of de verkoopprijzen marktconform hebben plaatsgevonden, dient allereerst het begrip "marktconform" nader te worden geconcretiseerd. Het College van B&W heeft de nadere concretisering van het begrip marktconform in een nota grondprijzen vast laten leggen. De Raad stelt jaarlijks een nota grondprijzen vast.

Door middel van deze nota beoogt de gemeente richting potentiële kopers transparantie te verschaffen in de totstandkoming van de grondprijzen. In de grondnota zijn de volgende (richt)grondprijzen ten aanzien van verkoop terreinen vastgelegd:

- Sociale huur en koop; grondprijzen zijn afhankelijk van de maandhuur (bij sociale huur) en van de VON-prijs (sociale koop). Prijsniveau is per woning vastgesteld op respectievelijk minimaal € 17.018 en € 24.850;
- Overige woningbouw; bij koopwoningen wordt ook uitgegaan van VON-prijzen met een minimale grondquote van 25-30%. De minimale grondprijzen variëren van € 55.373 tot € 79.808;
- Kantoorruimten en bedrijfsruimten; grondprijzen van minimaal € 350 per m²;
- Voor maatschappelijke doeleinden wordt uitgegaan van een minimaal kostendekkende grondprijs van € 115,- per m² excl BTW (prijspeil 2008);
- Voor tuingrond, garage, berging etc wordt de grondprijs per individuele taxatie vastgesteld, waarbij de maximale bebouwingsmogelijkheden worden doorgerekend in de grondprijs;
- Voor erftpacht: 36% van de laatste bekende WOZ-waarde wordt toegerekend als grondcomponent.

Verder is in de nota grondprijzen vastgelegd dat alle grondverkoop boven de € 100.000 door het College van B&W goedgekeurd dienen te worden. Onder de € 100.000 is deze bevoegdheid gemandateerd aan het hoofd Vastgoed.

De bovengenoemde prijzen zijn richtprijzen, er kan desgewenst worden afgeweken van deze normbedragen. De onderzochte grondverkoop zijn door ons aan deze voorwaarden getoetst. Wij hebben de volgende opmerkingen:

- 1 van de 5 verkopen heeft onder de taxatiewaarde van een externe makelaar plaatsgevonden en is de verkoopprijs niet conform de nota grondprijzen totstandgekomen;
- Voor 1 van de 5 verkopen hebben wij vastgesteld dat de verkoopprijs is ontleend van de grondexploitatie Ripperda;
- Bij 1 van de 5 verkopen heeft de verkoop tegen recent geactualiseerde VON-prijzen en de nota grondprijzen 2008 plaatsgevonden;
- 2 van de 5 verkopen zijn tegen marktwaarde verkocht. Er is sprake geweest van openbare inschrijvingen, waar de hoogste bieder de daadwerkelijk koper van de grond is geworden.

Wij hebben vastgesteld dat de verkoopprijzen in alle gevallen zijn geautoriseerd door het College.

Wij kunnen concluderen dat in vier van de vijf getoetste gevallen is vastgesteld dat de verkoopprijzen conform de nota grondprijzen tot stand zijn gekomen. Voor één van de vijf getoetste gevallen is vastgesteld dat de verkoopprijs niet conform de nota grondprijzen tot stand is gekomen. Ons is medegedeeld dat op deze verkoopprijs het achterstallig onderhoud in mindering is gebracht.

4.3.2 Stichting DOCK

De auditcommissie heeft ons verzocht om bij de reguliere jaarrekeningcontrole nader aandacht te besteden aan de subsidieverstrekingen aan de Stichting DOCK. Stichting DOCK is één van de partijen die de werkzaamheden van de failliete Stichting Radius heeft overgenomen.

Stichting DOCK heeft in 2008 in totaal 7 subsidieaanvragen gedaan bij de gemeente Haarlem. Hiervan zijn 5 subsidies toegewezen. In totaal is een bedrag van circa € 2,2 miljoen toegewezen aan de Stichting DOCK. Het grootste bedrag (€ 2 miljoen) welke is toegewezen betreft de budgetsubsidie voor de uitvoering van sociaal werk.

Wij hebben deze subsidieaanvraag alsmede de overige beschikbare (tussentijdse) verantwoordingsinformatie beoordeeld. Wij komen tot de volgende bevindingen:

- De subsidieaanvraag (vergezeld van een prestatieplan) is door het college goedgekeurd en is tevens in de commissie Samenleving besproken;
- Stichting DOCK heeft halfjaarcijfers bij de gemeente ingediend, hieruit blijkt een tekort van circa € 61.000. Wij merken op dat de halfjaarcijfers niet zijn gecontroleerd. In de toelichting op de halfjaarcijfers wordt aangegeven dat met name de kosten voor huisvesting te zwaar op het budget drukken. In de 2^e helft van het jaar zullen maatregelen worden genomen om het tekort voor het gehele jaar te reduceren. In de 2^e helft van het jaar zullen tijdelijke contracten niet worden verlengd, welke een significante besparing oplevert. Het geprognosticeerd eindresultaat over geheel 2008 wordt geschat op € 57.000 tekort;
- Stichting DOCK heeft in 2008 derde kwartaalcijfers bij de gemeente (portefeuillehouder Welzijn) ingediend alsmede een extrapolatie naar jaareinde. Hieruit blijkt dat het eerder geprognosticeerd resultaat van € 57.000 tekort niet haalbaar is gebleken. De voornaamste reden hiervan zijn de overschrijdingen op huisvestingskosten en activiteitskosten;
- Ten tijde van onze jaarrekeningcontrole was de financiële verantwoording over 2008 nog niet beschikbaar.

Op basis van de tussentijdse informatie heeft het College Burgemeester en Wethouders op 26 november 2008 besloten een aanvullende eenmalige bijdrage ad maximaal € 250.000 te verstrekken aan DOCK ten behoeve van het exploiteren van de accommodaties die DOCK op verzoek van de gemeente Haarlem exploiteert. Dit bedrag is opgenomen in de Tweede Bestuursrapportage en is per 31 december 2008 als nog te betalen in de verantwoord in de jaarrekening.

Uit de aan ons beschikbare gestelde informatie kunnen wij concluderen dat de Stichting DOCK voldoende tussentijdse informatie heeft verstrekt aan de gemeente Haarlem en tijdig heeft geïnformeerd over de gang van zaken bij Stichting DOCK. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat het subsidieproces vanuit de gemeente Haarlem adequaat heeft plaatsgevonden. Om een beeld te krijgen van de financiële positie van Stichting DOCK is de jaarrekening (en bijbehorende accountantsverklaring) van de Stichting DOCK nodig.

4.4 Getrouwheid

In deze paragraaf geven wij de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen weer naar aanleiding van onze controle op het gebied van de getrouwheid.

4.4.1 Onderhanden werk grondexploitatie

De boekwaarde onderhanden werk grondexploitatie in de jaarrekening ultimo 2008 bedraagt € 25,5 miljoen (ultimo 2007 € 22,3 miljoen) en is als volgt opgebouwd.

	€
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	6.006
Grondexploitatie	25.914
Af: Voorziening (toekomstige) verliezen	(6.385)
	<u>25.535</u>

De resultaten op de grondexploitatie over 2008 bedragen € 0,9 miljoen negatief en zijn rechtstreeks verrekend met de Reserve grondexploitatie. De reserve kent als gevolg van deze verwerking het volgende verloop

Stand reserve 1 januari	1.771.000
Onttrekking negatief resultaat 2008	873.000
Stand reserve 31 december	<u>898.000</u>

Het negatieve resultaat 2008 ad € 0,9 miljoen kan als volgt worden gespecificeerd:

Dotatie voorziening/afboeken voorbereidingskosten Stadion, Spoorzone Oost fase III	(1.826.000)
Dotatie GrEX, conform nota Optimalisatie	(1.000.000)
Hogere voorziening Houtmarkt 7	(277.000)
Dotatie voorziening Spoorzone Stationsplein	(205.000)
Netto opbrengsten erfpachtgronden	2.107.000
Rente opbrengsten in verband met gevormde voorzieningen	263.000
Vrijval voorziening Ripperda	372.000
Overige	(307.000)
Totaal	<u>873.000</u>

Hierna gaan wij nader in op het onderhanden werk van de grondexploitaties.

Niet in exploitatie genomen bouwgronden

Onder de voorraden in de balans is voor een bedrag van € 6,0 miljoen de niet in exploitatie genomen bouwgronden opgenomen. Een van de complexen in dit kader betreft het Recreatiegebied Haarlem Noord met een boekwaarde van € 0,9 miljoen (2007 € 0,9 miljoen), waarvan inmiddels bekend is dat deze grond niet in exploitatie zal worden genomen. In deze situatie dient verantwoording onder de materiele vaste activa plaats te vinden en zal de waardering tegen boekwaarde dan wel lagere marktwaarde plaats dienen te vinden. Ook voor andere gronden binnen deze categorie kan dit van toepassing zijn.

Wij adviseren u het College de waardering van niet in exploitatie genomen bouwgronden in 2009 nader te laten analyseren en waar nodig de verantwoordingswijze van de boekwaarde te herzien.

Daarnaast is het gebruikelijk jaarlijks rente toe te voegen aan de boekwaarde van de niet in exploitatie genomen bouwgronden. Wij wijzen u erop dat dit uitsluitend mogelijk is, indien inzicht bestaat in de marktwaarde van het actief. Indien de boekwaarde immers gelijk is aan de marktwaarde dient activering van rente achterwege te blijven.

Wij adviseren u duidelijk spelregels op te zetten ten aanzien van de mogelijkheid tot renteactivering en toe te zien op de naleving daarvan.

4.4.2 Vordering Afvalenergiebedrijf (AEB)

Onder de *transitoria overig* is een vordering op het Afval Energiebedrijf (AEB) opgenomen van € 550.000. Eenzelfde bedrag was ultimo 2007 en 2006 opgenomen. De uiteindelijke uitkering van het AEB bedroeg over 2006 € 1.059.000 en over 2007 € 842.000. Het besluit tot uitkering is door het AEB genomen in 2008. De door AEB gegeven omschrijving van de uitkering is 'verlaging van de verwerkingskosten'.

De opgenomen vordering over 2008 is gebaseerd op eerdere jaren. Er is geen verdere documentatie beschikbaar. Gezien het feit dat het uiteindelijke besluit door het AEB nog niet is genomen hebben wij deze vordering als onzekerheid meegenomen in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid.

4.4.3 Voorzieningen Algemeen (relatie BBV)

Wij hebben geconstateerd dat onder de post voorzieningen een aantal voorzieningen zijn opgenomen die meer het karakter hebben van bestemmingsreserves (onder andere project Verseon, bezwaarschriften WWB, ventilatiesystemen Brede School, aanpassing Jansstraat), totaal circa € 1,0 miljoen. Uw Raad heeft de vorming van deze voorzieningen geautoriseerd bij het vaststellen van de tweede bestuursrapportage over 2008.

De gevormde voorzieningen sluiten niet aan op de geldende verslaggevingsregels ten aanzien van voorzieningen.

Wij adviseren u met ingang van 2009 voor vergelijkbare posten- conform de geldende verslaggevingsregels - bestemmingsreserves te vormen. Zie ook onze opmerkingen onder 4.4.6, 4.4.7 en 4.4.11)

Het is van belang dat bij de totstandkoming van Raads- en begrotingsvoorstellen meer aandacht wordt besteed aan de juiste toepassing van de BBV. Wij adviseren u de toetsing aan het Besluit Begroting en Verantwoording in te bedden in de bestaande werkprocessen.

4.4.4 Voorziening achterstallig onderhoud archief € 1,0 miljoen

In de jaarrekening is een voorziening opgenomen voor het wegwerken van achterstanden in het archiveren van documenten. In verband met de komende digitalisering van het archief en de aanwezige achterstanden uit de jaren 1991 tot en met 2010 is ten laste van het resultaat door het College van Burgemeester en Wethouders een voorziening ad € 1.000.000 gevormd.

Deze voorziening is globaal onderbouwd op basis van ervaringscijfers van vergelijkbare trajecten in het verleden. Op basis hiervan vragen wij ons af, of deze post niet meer het karakter heeft van een bestemmingsreserve.

4.4.5 Voorziening reorganisatie, wachtgeld en boventalligen € 4,7 miljoen

Als gevolg van de organisatieverandering is vrijwel het volledige personeel in nieuwe functies geplaatst. Voor de salarislasten van personen die geen reguliere werkzaamheden meer verrichten c.q. de boventalligen en de aanvullende lasten als gevolg van vervroegde uittreding is een voorziening gevormd ad € 4,7 miljoen per 31 december 2008 (2007: € 2,2 miljoen). De dotatie in 2008 bedroeg € 4,3 miljoen. De aanwending in 2008 bedroeg € 1,8 miljoen.

Ten behoeve van een goed inzicht in het verloop van deze voorziening adviseren wij u de aanwending van deze voorziening zichtbaar te presenteren. Hierbij is het van belang dat vanuit de salarisadministratie de betreffende kosten maandelijks ten laste van deze voorziening dienen te worden verantwoord.

4.4.6 Voorziening Organisatiefricties, aanpassing processen en ICT € 1,3 miljoen

Ten laste van het resultaat 2008 is - conform de tweede bestuursrapportage - de voorziening organisatiefricties gevormd. De voorziening is gevormd voor een kwalitatieve verbetering van de dienstverlening, de processen en de geautomatiseerde gegevensverwerking. De afronding van dit project staat gepland voor 2011.

Uw Raad heeft de vorming van deze voorziening en deze wijze van reservering geautoriseerd bij het vaststellen van de tweede bestuursrapportage over 2008.

Hoewel de raad deze post als voorziening heeft ingesteld, vragen wij ons af - gezien het karakter van de post - of deze post niet meer het karakter heeft van een bestemmingsreserve.

4.4.7 Voorziening Baggeren

In de jaarrekening is een voorziening opgenomen voor kosten inzake het uitvoeren van baggerwerkzaamheden in samenwerking met Rijnland € 6,1 miljoen (2007: € 7,7 miljoen).

De voorziening wordt niet planmatig opgebouwd aan de hand van een zogenaamd beheersplan, waardoor in relatie tot de aangescherpte verslaggevingsregels deze reservering meer het karakter heeft van een bestemmingsreserve.

4.4.8 Voorziening Grafleges

De voorziening Grafleges bedraagt per 31 december 2008 € 447.000 (2007 € 354.000). De voorziening is gevormd om van het huidige kasstelsel van afkoopsommen voor onderhoud en huur van graven over te gaan naar het stelsel van baten en lasten.

Aan ons is meegedeeld dat de gewenste omvang van deze voorziening € 1,2 miljoen bedraagt. Na het bereiken van de gewenste omvang zal voor het verantwoorden van de baten inzake afkoopsommen het stelsel van baten en lasten worden gehanteerd.

Wij geven u in overweging de voorziening aan te vullen tot de gewenste omvang.

4.4.9 Voorziening Onderhoud cultuurpodia

De voorziening onderhoud cultuurpodia bedraagt per 31 december 2008 € 0,5 miljoen (2007: € 0,3 miljoen). De dotatie aan deze voorziening vloeit voort uit een collegebesluit inzake de dekking van de kosten cultuurpodia.

Aan deze voorziening ligt geen geactualiseerd onderhoudsplan ten grondslag. Als gevolg van het ontbreken van geactualiseerde onderbouwing aan deze voorziening hebben wij deze post als onzekerheid meegenomen in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid.

4.4.10 Voorziening nog uit te voeren werken

De voorziening nog uit te voeren werken vertoont ultimo 2008 een saldo van € 536.000 (ultimo 2007 € 536.000). Hierin is voor een bedrag van € 377.000 een verplichting opgenomen inzake de claim geluidsoverlast van het NOVA college. Voor deze claim is reeds in 2001 een voorziening getroffen. Op dit moment bestaat intern geen inzicht in de mate waarin de voorziening nog noodzakelijk wordt geacht.

In verband met aanscherping van het BBV dient aan iedere voorziening een geactualiseerde onderbouwing ten grondslag te liggen. In verband met het ontbreken van een dergelijke onderbouwing hebben wij deze post als onzekerheid meegenomen in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid.

4.4.11 Nog te betalen inzake armoedebeleid

Onder de post nog te betalen is de post Armoedebeleid opgenomen ad € 0,3 miljoen. In 2008 zijn via de Algemene Uitkering gelden (€ 0,5 miljoen) ontvangen. Deze gelden zijn in de algemene uitkering gelabeld voor minimabeleid. De Raad van Haarlem heeft in 2008 besloten deze gelden aan te wenden voor eenmalige uitkeringen Minima. In 2008 is voor € 0,2 miljoen aanspraak gemaakt op deze regeling.

Wij zijn van mening dat deze post meer het karakter heeft van een bestemmingsreserve.

4.4.12 Overlopende passiva

Algemeen

Onder de overlopende passiva is de post opgenomen inzake 'nog te betalen exploitatielasten' ad € 26,3 miljoen opgenomen. Wij hebben geconstateerd dat in deze post een aantal oude posten zijn opgenomen. Daarnaast hebben wij geconstateerd dat de posten niet in alle gevallen adequaat zijn onderbouwd door de hoofdafdelingen.

Wij adviseren u deze post op te schonen en de procedures verder aan te scherpen.

Daarnaast hebben wij nog de volgende specifieke opmerkingen met betrekking tot 'nog te betalen exploitatielasten':

Prestatie niet geleverd in 2008

Wij hebben geconstateerd dat posten zijn opgenomen waarvoor de levering niet in 2008 heeft plaatsgevonden maar eerst in 2009 zal plaatsvinden. Deze posten betreffen (x € 1.000):

	€
Reservering kosten Arbo onderzoek, periodiek medisch onderzoek en ziekteverzuim	175
Reservering VVH uniformen opsporingsambtenaren en mobiele scans	170
	345

Wij hebben deze posten als fout meegenomen in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening.

Onzekerheid omtrent de daadwerkelijke verplichting

Daarnaast hebben wij geconstateerd dat met betrekking tot een aantal posten het onvoldoende duidelijk is in hoeverre daadwerkelijk sprake is van een verplichting. Als het gevolg van het ontbreken van nadere informatie hebben wij deze posten als onzekerheid meegenomen in het kader van de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. Deze posten betreffen (x € 1.000):

	€
Reservering kosten diverse posten inzake Cultuurpodia	200
Reservering verkoopopbrengsten Roemer Visscherplein	192
Reservering te betalen onderhoud 2006 - 2008 Zuid-Tangent	432
Oude posten voormalige sector MO	646
Oude posten voormalige sector SO	325
	1.795

4.4.13 Kostenplaatsresultaat

Het kostenplaatsresultaat over 2008 bedraagt € 1,2 miljoen. Dit betekent dat feitelijk minder lasten (€ 1,2 miljoen) aan gemeentebrede/indirecte kosten ten laste van de programma's zijn verantwoord dan daadwerkelijk gemaakt. Een deel van de centrale budgetten Middelen en Services inzake ICT en facilitaire zaken zijn niet volledig doorbelast naar de programma's.

4.4.14 Afschrijvingen

De afschrijvingstermijnen die zijn gehanteerd in de activastaat zijn in overeenstemming met het 'Besluit afschrijvingstermijnen 2006'. Volgens de BBV (artikel 64 lid 3) dienen afschrijvingstermijnen afgestemd te zijn op de verwachte toekomstige gebruiksduur.

Wij hebben geconstateerd dat de investeringen in schoolgebouwen tot en met 2003 in 60 jaar worden afgeschreven. Op basis van onze ervaringscijfers betreffende de economische levensduur van vaste activa vinden wij de binnen uw gemeente gehanteerde afschrijvingstermijnen in een aantal gevallen lang.

Wij vinden het van belang dat intern een nadere analyse van de economische levensduur van de geactiveerde gebouwen (in het bijzonder gericht op de schoolgebouwen) plaatsvindt ter beoordeling van de huidige waarde van de gebouwen en zonodig tot verkorting van de economische levensduur en/of afwaardering over te gaan.

4.4.15 Parkeergelden

Parkeeropbrengsten

Ten tijde van onze jaarrekeningcontrole hebben wij geconstateerd dat er twee verschillende wijze van verantwoorden van (contante) parkeergelden heeft plaatsgevonden. Dit werd veroorzaakt doordat halverwege het jaar de parkeerautomaten niet meer door de medewerkers van SBH werden opgehaald, maar hiervoor de firma Brinks is ingeschakeld.

Gedurende de eerste helft van het jaar waren er nauwelijks verschillen tussen de telstroken van de parkeerautomaten en de afgestorte gelden.

In de tweede helft van 2008 (nadat de firma Brinks het legen van de parkeerautomaten heeft overgenomen van de SBH) is geconstateerd dat de afgestorte parkeergelden circa € 375.000 hoger waren dan de telstroken van de parkeerautomaten aangaven. De reden hiervan is dat Brinks de parkeerautomaten niet voorziet van nieuwe papierrollen, waardoor er geen telstroken worden gegeneerd bij lediging. In deze gevallen worden de gelden wel afgestort, echter is er geen telstrook aanwezig. Dit heeft geleid tot de geconstateerde verschillen. Wij hebben niet kunnen vaststellen of de parkeergelden volledig zijn verwerkt in de financiële administratie. Inmiddels hebben wij vernomen dat de gemeente een derde heeft ingehuurd om de parkeerautomaten periodiek te voorzien van papierrollen.

In onze management letter 2008 hebben wij geadviseerd om een dienstverleningsovereenkomst met SBH op te stellen, waarin de onderlinge taken en verantwoordelijkheden in worden vastgelegd. Tot op heden hebben wij vernomen dat deze (nog) niet is opgesteld.

Wij adviseren u de beschrijvingen van de AO/IC van parkeeropbrengsten te actualiseren. Daarnaast dient duidelijkheid te worden gebracht in wie welke interne en verbijzonderde interne controlewerkzaamheden verrichten. Zo dient maandelijks een aansluiting te worden vastgesteld tussen de opbrengsten volgens de financiële administratie en de opbrengsten volgens het kassasysteem van de meters en de parkeergarages, dienen de tussenrekeningen worden geanalyseerd. Eventuele verschillen dienen vervolgens te worden geanalyseerd en afdoende te worden verklaard.

Parkeerboetes

De parkeerboetes worden geregistreerd in een aparte subadministratie. Wij hebben geconstateerd dat gedurende 2008 geen afstemming heeft plaatsgevonden tussen de subadministratie en de financiële administratie. Hierdoor zijn de baten op basis van kasstelsel (ontvangst op de bankrekening) in de jaarrekening verantwoord. De debiteurenpositie 2008 van € 217.000 was bij aanvang van onze controle niet in de jaarrekening verwerkt. Tevens is het saldi van de in het verleden getroffen voorziening voor oninbare parkeerboetes ongewijzigd ten opzichte van 2007. De niet verwerkte debiteuren 2008 alsmede de aangepaste voorziening voor oninbaarheid zijn in de definitieve jaarrekening opgenomen. Wij adviseren u om in de toekomst erop toe te zien dat de koppeling tussen de subadministratie en de financiële administratie periodiek gemaakt wordt.

4.4.16 Belastingopbrengsten; informatievoorziening Cocensus

Naar aanleiding van de tussentijdse controle hebben wij geconstateerd dat de informatievoorziening door Cocensus ten opzichte van vorig jaar deels is verbeterd maar dat deze intern vooralsnog ontoereikend wordt geacht.

In dit kader hebben wij aanbevelingen gedaan aan de directie betreffende de aansturing van en informatievoorziening door de gemeenschappelijke regeling Cocensus aan de gemeente Haarlem.

Daarnaast hebben wij geconstateerd dat de nadere invulling van hetgeen is opgenomen in de DVO voor met name de onderlinge afstemming en communicatie tussen Cocensus en de gemeente in 2008 onvoldoende heeft plaatsgevonden.

In het kader van de controle van de jaarrekening van de gemeente hebben wij vastgesteld dat inmiddels een verdere verbetering van de informatievoorziening door de gemeenschappelijke regeling Cocensus onderhanden is. Daarnaast is een dienstverleningsovereenkomst voor 2009 opgesteld en zal aan het opdrachtgeverschap vanuit de gemeente nader invulling worden gegeven.

Wij achten het van belang dat met ingang van 2009 de onderlinge afstemming en communicatie tussen de gemeente en Cocensus meer oplossingsgericht is en gericht op het op daadkrachtige wijze oplossen van knelpunten. Daarbij is van belang dat gemaakte afspraken op bestuurlijke en managementniveau binnen zowel de gemeente Haarlem als Cocensus worden doorgecommuniceerd in de organisatie zodat tijdig de vereiste acties worden uitgevoerd. Daarnaast benadrukken wij het belang van een constructief en frequent overleg tussen vaste contactpersonen vanuit de gemeente Haarlem en de organisatie van Cocensus. In dit overleg (bij voorkeur eens per maand, doch minimaal eens per kwartaal) dient te worden vastgesteld dat de administratieve verwerking van de informatie vanuit Cocensus goed plaatsvindt en aansluitingen bestaan tussen de informatie zoals bekend bij en verstrekt door Cocensus en bij de gemeente Haarlem.

Belangrijke agendapunten voor dit overleg zijn verder:

- Onderbouwing van de tarieven per belastingsoort, inclusief ramingen van baten en lasten, verwachte kwijtscheldingen, verminderingen, oninbaarheid;
- Voortgang van het opleggen van de aanslagen;
- Voortgang inning debiteuren;
- Voortgang en stand van zaken behandeling bezwaar- en beroepschriften;
- Evaluatie dienstverlening.

4.5 Rechtmatigheid

Naar aanleiding van onze controlewerkzaamheden met betrekking tot de rechtmatigheid geven wij met betrekking tot de onderstaande aspecten onze belangrijkste overige bevindingen en aanbevelingen weer. Deze hebben betrekking op de interne organisatie van het rechtmatigheidsbeheer, de naleving van het voorwaarden criterium bij de diverse significante processen, de begrotingsrechtmatigheid, het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium en de niet financiële beheershandelingen.

4.5.1 Interne organisatie van het rechtmatigheidsbeheer

Het normenkader is op 30 oktober 2008 door uw Raad vastgesteld. Het normenkader is intern bij uw gemeente vertaald in een toetsingskader, waarna voor de geïdentificeerde risico's de getroffen beheersmaatregelen in kaart zijn gebracht. De werking van deze maatregelen is met voldoende diepgang getoetst en de uitkomsten hiervan zijn met een duidelijke audit-trail vastgelegd.

Wij constateren vooruitgang in de interne organisatie met betrekking tot de rechtmatigheidscontrole. Zo zijn in de periode november 2008 tot en met februari 2009 aanvullende interne en verbijzonderde interne controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij complimenteren u daarvoor. Rechtmatigheid heeft hoog op de agenda gestaan in de gemeente Haarlem en de noodzakelijke werkzaamheden zijn uitgevoerd.

Wij benadrukken dat blijvende aandacht voor de interne beheersingorganisatie van belang is voor een efficiënte jaarafsluiting en de mogelijkheid biedt om tijdig in te spelen op geconstateerde onregelmatigheden.

In dit kader verwijzen wij verder naar de door ons gedane aanbevelingen in onze managementletter 2008 inzake het versterken van het zelfcontrolerend vermogen van de organisatie. Met betrekking tot het controleplan 2009 vragen wij uw aandacht voor:

- De uitwerking van een risico-analyse per proces met in ieder geval de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen;
- De uitwerking van de omvang van de steekproeven op basis van de risico-analyse per proces;
- Een nadere omschrijving van de uit te voeren testwerkzaamheden in het kader van getrouwheid en rechtmatigheid;
- Adequate vastlegging van de borging van de onafhankelijkheid bij de uitvoering en testwerkzaamheden;
- Een nadere uitwerking van de omgang met fouten en onzekerheden;
- (Tussentijdse uitvoering van) Werkzaamheden in het kader van SISA.

Momenteel wordt gewerkt aan het auditplan 2009, waarvan wordt verwacht dat deze nog voor de zomer door het College kan worden vastgesteld.

4.5.2 Treasury, herfinanciering

In 2008 heeft in verband met gunstige rentetarieven herfinanciering plaatsgevonden van de BNG leningen (totaal € 100 miljoen). Wij hebben geconstateerd dat hierbij het maximale bedrag ad € 75,0 miljoen dat door de raad is gemandateerd aan het College is overschreden.

In het treasurystatuut is hierover het volgende opgenomen:

"12. De Raad delegeert haar bevoegdheid tot het aangaan van lange-financiering aan het College en wel tot een maximaal bedrag van € 73 miljoen voor het jaar 2002. Het College mandateert haar bevoegdheid aan het hoofd van het bureau concernfinanciën van de Concernstaf. Vanaf de begroting 2003 worden de limietbedragen vastgesteld in de treasuryparagraaf van de begroting".

In de begroting 2008 is in de treasuryparagraaf het volgende opgenomen:

"De concerncontroller is voor het jaar 2008 bevoegd tot het aantrekken van lange financiering tot een maximum van € 75 miljoen. Het totaal van de uitgestelde stortingen voor de jaren 2009/2010 en 2011 is toegestaan tot een totaal bedrag van € 75 miljoen....."

Aan ons is meegedeeld dat de Commissie Bestuur -mede in het kader van de begroting 2009 - is geïnformeerd over de herfinanciering. Daarnaast is de herfinanciering nader toegelicht in de begroting 2009.

4.5.3 Subsidieverstreking en interne controle op naleving subsidievoorwaarden

Wij hebben geconstateerd dat achterstanden bestaan in de verwerking van de vaststelling van subsidies inzake subsidiejaar 2007. Doordat de vaststelling van subsidies 2007 een hoge prioriteit heeft gekregen, is achterstand opgetreden in het versturen van verleningsbeschikkingen inzake subsidiejaar 2008. Om de gesubsidieerde instellingen niet op te zadelen met een liquiditeitstekort en de continuïteit van de instellingen te waarborgen, heeft de gemeente gedurende het jaar bevoorschottingbeschikkingen verstuurd. Deze bevoorschottingbeschikkingen wijken op een aantal (belangrijke) punten af van de reguliere verleningsbeschikkingen. In de bevoorschottingbeschikkingen zijn geen vereisten ten aanzien van subsidieverplichtingen, voortgangsrapportages, financiële verantwoordingen en rechtmatigheidcontrole opgenomen. Hierdoor ontbreekt een juridische grondslag om de gesubsidieerde instellingen op basis van de bevoorschottingbeschikking de verplichting op te leggen om financieel te verantwoorden. Inmiddels heeft er een inhaalslag plaatsgevonden in het opmaken van de werkelijke verleningsbeschikkingen 2008, waardoor voor het subsidiejaar 2008 een solide juridische basis is gelegd voor eventuele sancties tegen gesubsidieerde instellingen welke niet meewerken.

Inzake de controle op de naleving van de subsidievoorwaarden zijn in de verleningsbeschikking nader voorschriften opgenomen. Instellingen welke een budgetsubsidie of een GSB III subsidie ontvangen, moeten een financiële verantwoording vergezeld met een accountantsverklaring indienen ter vaststelling van de subsidie. In de accountantsverklaring dient expliciet in de tekst te worden opgenomen dat de verleende subsidie zowel getrouw als rechtmatig is besteed. Met name de verklaring van de accountant dat de subsidie rechtmatig is besteed, is voor onze accountantscontrole van cruciaal belang. Subsidiestromen waarvoor alleen een accountantsverklaring met een getrouwheidsoordeel is ontvangen, zal mogelijk - bij het ontbreken van andere informatie inzake de rechtmatigheid - als een onzekerheid meewegen in ons oordeel omtrent de rechtmatigheid.

Hoewel de voorwaarden in de verleningsbeschikkingen eenduidig zijn vastgelegd, adviseren wij u om - in ieder geval - voor de grote subsidiestromen, de instellingen nogmaals te wijzen op het feit dat het accountantsonderzoek zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid moet omvatten.

4.5.4 Wet, Werk en Bijstand

Gedurende 2008 hebben door het bedrijfsbureau en OCR diverse onderzoeken plaatsgehad inzake de naleving van wet- en regelgeving op het gebied van de WWB, IOAW en IOAZ. Als uitkomst van deze onderzoeken zijn een aantal tekortkomingen geconstateerd.

Naar aanleiding van de door de medewerker verbijzonderde interne controle en de door afdeling sociale zaken uitgevoerde verbijzonderde interne controlewerkzaamheden is gebleken dat aan een aantal bepalingen uit de verordeningen niet en/of onvoldoende voldaan werd. Op grond van onze werkzaamheden die wij in het kader van onze controle van de jaarrekening hebben uitgevoerd hebben wij geconstateerd dat een aantal bepalingen dat is opgenomen in de verordeningen nog niet, nog onvoldoende dan wel onvoldoende zichtbaar wordt nageleefd.

Dit heeft met name betrekking op het onjuist verrekenen van inkomsten en het niet toepassen van een toeslag verlaging. Onze bevindingen in dit kader zijn opgenomen in de volgende paragrafen.

WWB Inkomensdeel

Bij de verbijzonderde interne controle door de gemeente is aandacht besteed aan de verstrekkingen in het kader van de WWB. Geconstateerd is dat voor een bedrag van € 106.373 onrechtmatig is verstrekt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de geconstateerde fouten inzake het onjuist verrekenen van inkomsten en het niet toepassen van een toeslag verlaging. Wij hebben kennis genomen van de (verbijzonderde) interne controle bevindingen.

Op grond hiervan hebben wij deze post voor een bedrag van € 106.000 als fout meegenomen in het kader van de rechtmatigheid.

WWB Werkdeel, ID banen

Bij de verbijzonderde interne controle op de verstrekte ID banen subsidies is geconstateerd dat voor een bedrag van € 710.000 aan verstrekte subsidies niet is vastgesteld of deze rechtmatig zijn verstrekt. Dit wordt veroorzaakt doordat de subsidie ontvanger de benodigde controle informatie niet tijdig heeft aangeleverd aan de gemeente Haarlem. Wij hebben kennis genomen van de (verbijzonderde) interne controle bevindingen.

Wij hebben dit bedrag als onzekerheid meegenomen in het kader van de getrouwheid en de rechtmatigheid.

Afrekening ID banen 2008

In de jaarrekening zijn de lasten van de ID banen opgenomen op basis van de bevoorschotting in 2008. Voor een deel van de subsidie ontvangers zijn de loonkosten die in aanmerking komen voor de ID banen subsidie voorzien van een accountantsverklaring. Op basis van deze informatie hebben wij vastgesteld dat de werkelijke lasten van de ID banen € 498.000 hoger zijn dan de bevoorschotting. Op basis hiervan is de stand van het WWB Werkdeel € 0,5 miljoen in de jaarrekening te hoog verantwoord per 31 december en de schuld aan de instellingen te laag verantwoord.

4.5.5 WMO Huishoudelijke verzorging

Gemeente Haarlem koopt in het kader van de WMO huishoudelijke verzorging in bij verschillende zorgaanbieders. De te leveren zorg is afhankelijk van de geïndiceerde zorg. De geïndiceerde zorg wordt vastgelegd in de gemeentelijke administratie waarna de cliënt een beschikking krijgt van de te ontvangen huishoudelijke verzorging. Door een medewerker verbijzonderde interne controle zijn de (elektronische) facturen van de zorgaanbieders vergeleken met een bestand vanuit de gemeentelijke administratie met daarin de geïndiceerde zorg. De bestandsvergelijking is uitgevoerd op de volgende elementen:

- Cliëntnummer
- Klasse en categorie zorg
- Geleverde uren/gefactureerde uren

Vanuit de uitgevoerde verbijzonderde interne controle is gebleken dat voor een bedrag van € 850.000 de getrouwheid en rechtmatigheid niet is vast te stellen. Van dit bedrag kan geen match kan worden gemaakt tussen de cliëntgegevens (cliëntnummer, indicatie en geleverde uren) in de gemeentelijke administratie en de betreffende factuurregels van de zorgaanbieder van huishoudelijke verzorging. Wij hebben dit bedrag dan ook als onzekerheid meegenomen in het kader van de getrouwheid en de rechtmatigheid.

4.5.6 WMO huurvoorzieningen

Bij de verbijzonderde interne controle door de gemeente Haarlem is aandacht besteed aan de verstrekte huurvoorzieningen. Geconstateerd is dat voor een bedrag van € 166.000 (geëxtrapoleerd) aan verstrekte huurvoorzieningen niet is vast te stellen of deze getrouw en rechtmatig zijn verstrekt. Van dit bedrag kan geen match worden gemaakt tussen de cliëntgegevens (cliëntnummer, hulpmiddel en huurbedrag) in de gemeentelijke administratie en de betreffende factuurregels van de aanbieder van huurvoorzieningen. Wij hebben dit bedrag dan ook als onzekerheid meegenomen.

4.5.7 WMO eigen bijdrage CAK

De berekening, oplegging en incasso van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in het kader van de huishoudelijke verzorging wordt door het Centraal Administratie Kantoor (CAK) uitgevoerd. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen. In de jaarrekening van de gemeente is een eigen bijdrage van € 1,7 miljoen verantwoord. Hiervan is per ultimo 2008 reeds € 1,2 miljoen ontvangen van het CAK.

Door het ontbreken van inkomensgegevens, is de door het CAK verstrekte informatie ontoereikend voor de gemeente om de juistheid op persoonsniveau en de volledigheid van de eigen bijdragen als geheel vast te kunnen stellen. Volgens de wetgever is de gemeente hiervoor ook niet verantwoordelijk. De gemeente heeft de onzekerheid inzake de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen toereikend toegelicht in de toelichting op de programmarekening. Uit dien hoofde is de onzekerheid ten aanzien van de volledigheid van de eigen bijdragen (conform kadernota 2008 Platform rechtmatigheid) door ons niet als onzekerheid meegenomen.

4.5.8 WMO PGB's

Conform de verordening vindt intern periodiek controle plaats op de rechtmatige besteding van de verstrekte persoonsgebonden budgetten. Wij hebben geconstateerd dat de controlewerkzaamheden plaatsvinden conform de verordening.

Wij hebben geconstateerd dat niet altijd (tijdig) onderliggende stukken worden ontvangen van de cliënt. In de verordening zijn geen consequenties opgenomen voor de rechtmatigheid van de verstrekte uitkeringen indien de onderliggende bescheiden niet (tijdig) worden ontvangen.

Wij adviseren u de procedures aan te scherpen met betrekking tot het ontvangen van de onderliggende bescheiden van de uitkeringsgerechtigde om de rechtmatigheid van de bestedingen van de PGB's te kunnen toetsen.

Doordat in de verordening niet is opgenomen dat het niet overleggen van bescheiden door de cliënt leidt tot een onrechtmatigheid in de bestedingen heeft dit geen invloed op ons oordeel inzake de rechtmatigheid van de verstrekte uitkeringen inzake WMO PGB's.

4.5.9 Wet openbaarmaking uit Publieke middelen gefinancierde Topinkomens (WOPT)

De gemeente Haarlem heeft in 2008 geen medewerkers waarvan op grond van de WOPT het salaris moet worden vermeld. De vermelding wordt geëist bij een individueel salaris boven € 181.000 (2007: € 169.000) per jaar.

4.5.10 De begrotingsrechtmatigheid

Wij zijn nagegaan of de financiële beheershandelingen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de Raad geautoriseerde begroting. Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting:

Programma 1 Burger en Bestuur:	16.420	16.248	172
Programma 4: Maatschappelijke Ontwikkeling	100.606	92.520	8.086
Programma 6: Economie, cultuur, toerisme en recreatie	33.595	31.408	2.187
Programma 9: Kwaliteit fysieke leefomgeving	83.769	70.366	13.403
Programma 10: Financiën en algemene dekkingsmiddelen	16.134	13.260	2.874

Deze overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten zijn door het College in de toelichting op de programmarekening toereikend toegelicht.

Programma 4 Maatschappelijke Ontwikkeling

De hogere lasten zijn het gevolg van hogere lasten Openbaar Primair Onderwijs Haarlem (€ 4,4 miljoen) en de lasten in verband met verzelfstandiging SRO (€ 3,6 miljoen). Tegenover deze hogere lasten staan direct gerelateerde hogere baten waardoor geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheid.

Programma 6 Economie, Cultuur, toerisme en recreatie

Tegenover de hogere lasten staan direct gerelateerde hogere baten, ondermeer inzake bruto verantwoord lasten en baten Frans Hals Museum € 0,9 miljoen en rijksbijdrage € 0,6 miljoen BDU Economie. De overige overschrijding van de lasten betreft hogere interne lasten € 0,2 miljoen en voorziening claim Philharmonie € 0,3 miljoen dat eerst bij het opmaken van de jaarrekening is vastgesteld. Er is geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Programma 9 Kwaliteit fysieke leefomgeving

Tegenover de hogere lasten staan direct gerelateerde hogere baten, ondermeer inzake rijks- en provinciale bijdrage in onderhoud wegen (€ 9,3 miljoen) en bijdrage BDU en stedelijke vernieuwing in afschrijvingskosten Waterwegen (€ 1,1 miljoen). De overige overschrijding van de lasten betreft onder meer hogere interne urentoerekening groen € 0,6 miljoen dat eerst bij het opmaken van de jaarrekening is vastgesteld. Er is geen sprake van begrotingsonrechtmatigheid.

Programma 10 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

De hogere lasten zijn het gevolg van het ten laste van 2008 vormen c.q. aanvullend doteren van de voorzieningen achterstanden archivering (€ 1,0 miljoen) en de voorziening wachtgelden € 2,0 miljoen. Daarnaast is sprake van overschrijding van de centrale budgetten van afdeling Middelen & Services ad € 1,2 miljoen (kostenplaatsen). Dit is eerst bij het opmaken van de jaarrekening intern vastgesteld.

Wij hebben niet kunnen vaststellen dat deze overschrijding niet passend is binnen het door de Raad vastgestelde beleid.

4.5.11 Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O)

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik- en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Een gemeentebrede kaderstelling, waarin alle regels inzake M&O worden samengebracht, ontbreekt.

Bij de uitwerking van het beleid, verordeningen en andere interne regels kan vervolgens op basis van deze kaders concreet worden uitgewerkt op welke wijze hieraan invulling wordt gegeven. Door middel van interne toetsing dient periodiek te worden vastgesteld of naleving van de regelgeving inzake M&O op toereikende wijze heeft plaatsgevonden.

Wij adviseren het College deze periodieke toets te integreren in de jaarlijkse interne toetsing van een aantal bedrijfsonderdelen.

4.5.12 Niet financiële beheershandelingen

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf weerstandsvermogen van het jaarverslag. Daarnaast hebben we gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

4.6 Naleving van de verslaggevingsregels

4.6.1 Inleiding

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij stelden vast dat de jaarrekening 2008 van uw gemeente geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV. Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijke voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening. Onderstaand volgen enkele aanbevelingen om blijvend aan het BBV te voldoen.

4.6.2 Interne toets naleving BBV

Met ingang van 1 januari 2004 is voor gemeenten het Besluit Begroting en Verantwoording van toepassing. Daarnaast zijn deze regels de afgelopen jaren verder aangescherpt. In de door ons ontvangen conceptrapportages hebben wij geconstateerd dat deze niet op alle aspecten voldeden aan dit besluit. Bijvoorbeeld ten aanzien van de verwerking van reserves, voorzieningen en nog te betalen hebben wij diverse afwijkingen geconstateerd. De geconstateerde afwijkingen zijn veroorzaakt doordat in de ambtelijke voorbereiding van voorstellen op onderdelen onvoldoende rekening wordt gehouden met de geldende verslaggevingrichtlijnen. Dit wordt veroorzaakt doordat toetsing aan het BBV nog onvoldoende is ingebed in de werkprocessen binnen de bedrijfsbureaus, Middelen en Services en Concerncontrol

Wij adviseren u de toetsing aan het Besluit Begroting en Verantwoording in te bedden in de bestaande werkprocessen, zodat een consequente toetsing van begroting- en boekingvoorstellen plaats vindt.

4.7 Single information en Single audit

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2008. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de navolgende specifieke uitkeringen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden:

- Actieplan cultuurbereik, onzekerheid omtrent de rechtmatigheid en getrouwheid van de bestedingen € 175.000;
- Dagarrangementen; onzekerheid omtrent de eigen bestedingen ad € 791.000 en de co-financiering door derden partijen € 1.248.000 (dit bedrag is uitsluitend een onzekerheid in kader SiSa-bijlage en niet in kader van de jaarrekening);
- BDU SIV; onzekerheid omtrent de rechtmatigheid en getrouwheid van de bestedingen tot een bedrag ad € 4.204.000;
- Bevindingen in het kader van het WWB inkomensdeel (fout € 106.000) en werkdeel (onzekerheid €562.000). - zie tevens paragraaf 4.5.4.

In de jaarrekening van de gemeente zijn met betrekking tot bovengenoemde specifieke uitkeringen baten verantwoord. Omdat de rechtmatigheid van de bestedingen nog niet is vastgesteld, is het nog onzeker of de gelden al dan niet terecht als bate zijn verantwoord.

Indien achteraf blijkt dat de bestedingen onrechtmatig zijn, zal mogelijk de subsidie terugbetaald moeten worden aan de subsidiegever.

In dit kader hebben wij voor de genoemde specifieke uitkeringen de gerelateerde baten als onzekerheid meegenomen bij de oordeelsvorming over de jaarrekening voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid (met uitzondering van de cofinanciering dagarrangementen).

De bevindingen met betrekking tot bovenstaande regelingen zijn in een tabel opgenomen in bijlage 2. Deze tabel kunt u over laten nemen op het door het Ministerie van BzK verplicht voorgeschreven format 'SISA verantwoordingsinformatie specifieke uitkeringen'. Dit format dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Daarnaast hebben wij in bijlage 2 voor zover van toepassing per regeling onze bevindingen nader toegelicht.

4.7.1 Interne controle op naleving subsidievoorwaarden

Uw gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van een aantal regelingen, dat valt onder SISA. Wij zijn van mening dat ten aanzien van de uitvoering van de regeling SISA vooralsnog teveel wordt gekozen voor een projectmatige benadering met de focus op de controle achteraf. Dit heeft als gevolg dat eerst achteraf wordt nagegaan welke informatie dient te worden verstrekt, waar deze informatie voorhanden is en of de verantwoorde kosten passen binnen de geldende wet- en regelgeving. Dit is een tijdrovend proces.

Wij adviseren u de verantwoording inzake specifieke uitkeringen - conform het principe van Single information Single audit te integreren in de verbijzonderde interne controlewerkzaamheden en de planning en controlinstrumentarium binnen uw gemeente.

Hierbij is het van belang dat op korte termijn per regeling een adequate risico-analyse wordt opgesteld en voldoende interne beheersingsmaatregelen worden geïmplementeerd ter waarborging van de rechtmatigheid van de bestedingen van deze regelingen.

Belangrijke aandachtspunten naar onze mening zijn:

- *Vastleggen van verantwoordelijkheden binnen uw gemeente;*
- *Vastleggen van de opzet van de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle per regeling;*
- *Opstellen van een risicoanalyse en beoordelen van de opzet van de beheersingsmaatregelen ter beheersing van de te onderkennen risico's;*
- *Inventariseren van de te verstrekken informatie;*
- *Vaststellen of de informatie beschikbaar is;*
- *Vaststellen van de betrouwbaarheid van de beschikbare informatie door middel van de tussentijdse beoordeling van de interne beheersingsmaatregelen en het toetsen van deze maatregelen;*
- *Nagaan of er afspraken gemaakt dienen te worden met derden ten behoeve van de benodigde informatie uitwisseling;*
- *(Tussentijds) Uitvoeren van interne controle op de naleving van de gemaakte afspraken met de derden instellingen.*

4.7.2 Verantwoording Groot Stedenbeleid III (GSBIII)

Met betrekking tot de verantwoorde lasten 2008 in het kader van Groot Stedenbeleid III (GSB III) hebben wij nog niet in alle gevallen de rechtmatigheid van deze lasten (met name BDU SIV) kunnen vaststellen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat van derde instellingen nog niet in alle gevallen (tussentijdse) verantwoordingsinformatie is ontvangen. Daarnaast bestaan bij de afdeling Stadszaken achterstanden in het vaststellen van de subsidies.

De finale afrekening van de BDU SIV dient in 2009 plaats te vinden op basis van prestatie indicatoren. Deze prestatie indicatoren zijn enerzijds in het GSB BDU SIV convenant met het Rijk vastgelegd (per gemeente dus specifiek), anderzijds zijn een aantal indicatoren met betrekking tot inburgering voorschreven. Tot op heden heeft de gemeente Haarlem ervoor gekozen om tussentijds geen prestatie indicatoren te verantwoorden. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente (nog) geen uniforme procedures heeft om tot een betrouwbare verslaglegging over de prestatie indicatoren te komen. Hierdoor wordt een groot risico gelopen dat aan het eind van de BDU SIV periode onvoldoende informatie verstrekt kan worden over deze prestatie indicatoren. Hierdoor bestaat het risico dat subsidiegelden terug betaald dienen te worden.

In kader van de finale verantwoording van de GSB III subsidies bij de jaarrekening 2009 is het van belang dat op korte termijn nader inzicht bestaat in de stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de indicatoren, de betrouwbaarheid van de registratie van deze indicatoren bij derden instellingen, de (toereikendheid van de) reeds beschikbare tussentijdse informatie van derden omtrent gerealiseerde prestaties en besteding van de gelden. Daarnaast adviseren wij u in het najaar 2009 reeds een voorlopige verantwoording op te stellen, zodat eventuele knelpunten tijdig inzichtelijk zijn en deze voor het jaarrekeningtraject kunnen worden opgelost.

Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn daarnaast:

- Toezien op eenduidige interpretatie van de prestatie-indicatoren;
- Monitoring tussentijdse resultaten derden (financieel en prestaties) aan de hand van tussentijdse informatievoorziening van derden instellingen;
- Monitoring tussentijdse informatie op projectniveau;
- Uitvoeren reviews bij derdeninstellingen ter waarborging van een adequate registratie door deze derdeninstellingen;
- Zonodig opvragen van een accountantsrapportage inzake de opzet van de processen bij derdeninstellingen ter waarborging van een adequate registratie van prestaties.

5 Bevindingen in het kader van de bedrijfsvoering

5.1 *Bestuurlijke samenvatting managementletter*

Organisatie in verandering vraagt aandacht

Het jaar 2008 wordt gekenmerkt door grote veranderingen in de organisatie van de gemeente Haarlem: per 1 januari 2008 zijn de sectoren opgeheven en wordt gewerkt met hoofdafdelingen. Gelijktijdig is de financiële administratie geconcentreerd.

Deze organisatiewijziging heeft mede gezien de omvang van de benodigde aanpassingen in de organisatie (en planning en control instrumenten, procedures, e.d.) - binnen een jaar - al goede resultaten opgeleverd. Dat op onderdelen nog nadere verfijningen in de uitwerking dienen plaats te vinden is gezien de omvang van de reorganisatie onvermijdbaar. Goede stappen zijn en worden gezet om invulling te geven aan de uitwerking van de uitgangspunten van de reorganisatie.

De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de reorganisatie (o.a. een vraaggerichte organisatie, versterking van bestuurlijke-ambtelijke samenwerking en versterking van het sturend vermogen van het management) vergen - zowel binnen de nieuwe hoofdafdelingen als in relatie met andere hoofdafdelingen - een heroriëntatie op de inrichting van processen en daarmee op taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Met name de (herinrichting van) primaire en ondersteunende (bedrijfs-)processen gericht op realisatie van de reorganisatie vergen de komende tijd de nodige aandacht van het management.

Het merendeel van de processen is één op één overgegaan naar nieuwe afdelingen en dezelfde functionarissen als voorheen voeren de taken uit binnen een proces. De ondersteuning van de primaire processen vindt plaats vanuit de bedrijfsbureau's (operationeel) van de hoofdafdelingen en vanuit de afdelingen van de hoofdafdeling Middelen & Services (middelenfuncties). Nog niet in alle gevallen is de taakverdeling tussen verantwoordelijken voor primaire processen, operationele ondersteuning en middelenfuncties duidelijk of geïmplementeerd. Persoonlijke opvatting/interpretaties van de uitgangspunten spelen daarbij (mogelijk) een rol.

Daar waar de uitgangspunten van de reorganisatie niet worden gehanteerd, is het van belang deze tijdig te signaleren en tijdig bij te sturen. Vanuit onze invalshoek vragen wij bijzondere aandacht voor de borging van een effectieve administratieve organisatie en interne controle.

Prestatiegerichte sturing en - control in ontwikkeling

De organisatieverandering heeft ingrijpende consequenties voor de inrichting van de beheersorganisatie. Voor de verbetering van prestatiegerichte sturing en control is een groeipad uitgezet, welke in 2007 is ingezet en een groeipad kent tot in 2009. De Visie op planning en control is in april 2007 vastgelegd. In deze visie zijn verbetermaatregelen opgenomen die onderverdeeld zijn naar de volgende pijlers: organisatie, processen, instrumenten en rollen en gedrag.

Over de afronding van de verbetermaatregelen wordt periodiek gerapporteerd. Laatstelijk is dat geschiedt in de kadernota. Voor een aantal acties is de 'denkfase' en 'bouwfase' gerealiseerd, met het 'doen' (implementatie) is gestart dan wel zal binnenkort worden aangevangen. Verwacht mag worden dat in de loop van het dienstjaar 2008 het merendeel van de voorgenomen verbeteracties zullen zijn geïmplementeerd.

Met name deze implementatiefase vraagt nog veel aandacht van het management. Wij willen benadrukken dat verbeteringen in de bedrijfsvoering eerst daadwerkelijk zichtbaar zullen zijn na implementatie van de voorgestelde verbeteringen.

Gedrag is bepalende succesfactor

Wij hebben geconstateerd dat bij de organisatie een andere houding zichtbaar is ten aanzien van de wijze waarop omgegaan wordt met 'planning en control'; rollen en gedrag zijn in beweging. Waarbij wij opmerken dat verdere verbeteringen op verschillende plaatsen in de organisatie nog mogelijk en noodzakelijk is.

In algemene zin merken wij nog op dat het van belang is dat in een dynamische omgeving er continue aandacht van het management noodzakelijk zal zijn voor de bedrijfsvoering om te waarborgen dat de organisatie in control blijft. Daarbij blijft het - tijdig - inspelen van de organisatie op ontwikkelingen van belang.

Tijdige administratievoering essentieel

In het eerste halfjaar is in (financieel) administratieve zin duidelijk sprake geweest van aanloopproblemen. Veroorzaakt enerzijds omdat de aandacht met name nog gericht was op de afwikkeling van 2007 en anderzijds door wisselingen van taken. Achterstanden zijn onder meer ontstaan in het verwerken van bankontvangsten en -betalingen, het verwerken van begrotingswijzigingen, het verwerken van tussenrekeningen, het invoeren van restantkredieten voorgaande jaren, etc.

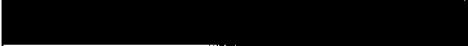
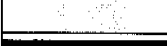
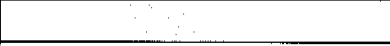
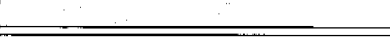
In het kader van de jaarrekening 2008 zijn de achterstanden weggewerkt.

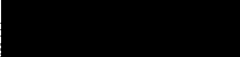
Ons beeld van de administratieve organisatie/(verbijzonderde) interne controle

Om u een inzicht te verschaffen in de kwaliteit van de administratieve organisatie van de gemeente Haarlem hebben wij de belangrijkste (significante) processen van de gemeente aan de hand van een aantal criteria beoordeeld en vergeleken met de norm. Hierbij hebben wij de volgende criteria gehanteerd:

- Is het proces beschreven?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Werkt het proces ook daadwerkelijk conform de beschreven opzet?
- Is het proces onderdeel van (verbijzonderde) interne controle?
- Is de interne controle voldoende met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid?
- Is de managementinformatie uit het proces betrouwbaar en toereikend?
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?
- Hebben wij vanuit de externe controle bevindingen rondom dit proces?
- Is de juridische control beoordeeld en getoetst?

De beoordeling van de significante processen heeft geresulteerd in de volgende tabel:

Totaaloverzicht significante processen	
Processen	
(Tussentijdse) afsluitprocedures	
Begrotingswijzigingen	
Personeel en salarissen	
Inkoop en aanbesteding	
Tijdschrijven	
Projectbeheer en -control	
Kredietbeheer	
Treasury	
Belastingen	
Bouwvergunningen	
Burgerzaken	
Parkeervergunningen	
Parkeergelden	
Huren en pachten	
Grondexploitatie	
Verstrekken uitkeringen	
WMO	
Subsidies	

	Opzet, bestaan en werking van het proces is op dit moment onvoldoende
	Opzet proces is voldoende, bestaan en werking op dit moment onvoldoende
Matig/Voldoende	Opzet en bestaan proces voldoende, werking proces onvoldoende
	Opzet, bestaan en werking voldoende, verbeteringen zijn mogelijk
	Opzet, bestaan en werking voldoen aan de daaraan te stellen eisen

Deze tabel geeft in één oogopslag inzicht in onze beoordeling van de

(voor onze controle) significante processen.

Uit vorenstaande tabel blijkt dat de basis van de significante processen over het algemeen op orde is met uitzondering van de processen afsluitprocedures, kredietbeheer, projectbeheer en belastingen. Daarnaast vragen wij aandacht voor burgerzaken, WMO en het verstrekken van uitkeringen. In hoofdstuk 4 wordt hier nader op ingegaan. Voor een deel zijn de processen beschreven (echter beperkt tot 'werkinstructies'), de opzet en werking is in hoofdlijnen toereikend en op het grootste deel van de processen vindt verbijzonderde interne controle in het kader van rechtmatigheid (en deels getrouwheid) plaats.

5.2 Toerekeningssystematiek apparaatskosten

In de verordening op de uitgangspunten voor het financieel beleid, alsmede voor het financieel beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Haarlem heeft de Raad algemene kaders vastgesteld voor kostentoerekening. In de verordening is opgenomen dat voor het bepalen van de geraamde kostprijs van producten en diensten een systeem van kostentoerekening wordt gehanteerd. Bij de kostentoerekening worden naast de directe kosten alleen die indirecte kosten betrokken die rechtstreeks samenhangen met de door de gemeente verleende diensten.

Het is de verantwoordelijkheid van het College te zorgen voor en het vastleggen in een Richtlijn kostenverdeelssystematiek van de kostenverdelesleutels voor het eenduidig toerekenen van de lasten aan de producten van de productraming en de productrealisatie. Hierbij is het van belang dat pragmatische verdeelsleutels worden gehanteerd.

De algemene apparaatskosten worden nu toegerekend aan circa 33 beleidsvelden en de onderliggende producten. Een vereenvoudiging kan worden doorgevoerd door deze kosten toe te rekenen naar de 10 te onderkennen programma's in Haarlem. In dat kader geven wij u voor de begroting 2010 het volgende in overweging:

- Per programma een afzonderlijk product aanmaken voor apparaatskosten;
- Op dit product worden apparaatskosten verantwoord die direct toe te rekenen zijn aan de beleidsvelden/producten vallend onder het betreffende programma;
- De apparaatskosten die niet direct toe te rekenen zijn aan beleidsvelden/producten worden op één afzonderlijk product geboekt op programma 10 Financiën/Algemene dekkingsmiddelen;
- Apparaatskosten toe te rekenen aan projecten dienen uiteraard rechtstreeks op budgetten/kredieten te worden verantwoord;
- In de paragraaf 'algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en lokale heffingen dient een toelichting te worden opgenomen op de apparaatskosten en de direct toerekenbare kosten ten behoeve van de toelichting op de kostendekkendheid van de leges en heffingen;
- In de paragraaf bedrijfsvoering kan vervolgens een analyse worden opgenomen van de totale apparaatskosten.

Door op deze wijze de kosten toe te rekenen en inzichtelijk te maken wordt de informatievoorziening daarover veel overzichtelijker. De informatie over de evaluatie van het beleid op programma niveau kan daarmee beter tot zijn recht komen en wordt minder verstoord met informatie over bedrijfsvoeringsaspecten.

Wij geven het College in overweging de toerekeningssystematiek van de apparaatskosten verder te vereenvoudigen en in overleg met de concerncontroller verder uit te werken.

6 Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant

In onderstaand schema hebben wij een aantal onderwerpen opgenomen die u als Raad behulpzaam kunnen zijn bij het invullen van uw controlerende rol.

<i>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</i>	
Onze controle is verricht in overeenstemming met Nederlands recht waaronder het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten. Dit betekent dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het uitvoeren van een evaluatie van de interne beheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze testwerkzaamheden te plannen.	Bij de jaarrekening 2008 hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven op het gebied van de getrouwheid en rechtmatigheid.
<i>Belangrijke verslaggevingsgrondslagen</i>	
Wij beoordelen de keuze van en de wijzigingen in belangrijke verslaggevingsgrondslagen en controleren de toepassing van het Besluit Begroting en Verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV).	Er hebben zich in 2008 geen belangrijke wijzigingen voorgedaan in de gehanteerde verslaggevingsgrondslagen. De in 2008 doorgevoerde wijzigingen in het BBV zijn, voor zover van toepassing, op toereikende wijze geïmplementeerd.
<i>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</i>	
Wij bespreken met het College en het management de kwaliteit en niet alleen de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving. In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals: – nieuwe of gewijzigde waarderingsgrondslagen; – schattingen, beoordelingen en onzekerheden; – bijzondere transacties; – waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord.	De gekozen waarderingsgrondslagen zijn aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

<i>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingskwesties</i>	
	Er waren geen verschillen van inzicht met het College en het management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.
<i>Beoordelingen en schattingen van het management</i>	
Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het College en het management.	Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management en het College
<i>Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties</i>	
De gemeente Haarlem gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties hebben hun weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw gemeente in 2008 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie over 2008, terwijl hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidsstellingen.	Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijvende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het College gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 28 april 2009 ontvangen.
<i>Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid) van de geautomatiseerde gegevensverwerking</i>	
In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het	Wij hebben het College in het kader van de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking adviezen gegeven.

management ontvangen.	
<i>Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten</i>	
	Uit hoofde van onze wettelijke controletaak hebben wij alleen de jaarrekening gecontroleerd. Het jaarverslag is door ons beoordeeld op mogelijke tegenstrijdigheden met de jaarrekening.
<i>Materiële fouten, fraudes en illegale handelingen</i>	
	Hoewel hier niet specifiek op gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen materiële fouten, fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door het College, het management of andere werknemers, aan het licht gebracht.
<i>Onze onafhankelijkheid</i>	
Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid. Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.	Wij voldoen op alle punten aan de onafhankelijkheidsregelgeving die op ons van toepassing is.

Vooruitblik naar
volgend jaar

7 Actuele ontwikkelingen

7.1 Horizontaal toezicht

Horizontaal toezicht is een manier van werken met de Belastingdienst. Horizontaal toezicht staat tegenover verticaal toezicht. Bij verticaal toezicht onderzoekt de Belastingdienst achteraf of de door de belastingplichtige ingenomen fiscale standpunten juist zijn en legt, voor zover dit niet het geval is, vervolgens al dan niet een correctie op (evt. verhoogd met boete). De belastingplichtige verkeert daardoor langere tijd in onzekerheid over zijn belastingpositie. Bij het horizontale toezicht gaat het om transparantie, begrip en vertrouwen. Er worden vooraf afspraken met de Belastingdienst gemaakt; deze afspraken kunnen betrekking hebben op de werkafspraken, maar ook op de inhoud. Bedoeling is dat er in het heden wordt gewerkt en dat zowel de belastingplichtige als de Belastingdienst weten wat ze aan elkaar hebben waardoor ze achteraf niet met verrassingen worden geconfronteerd. Op deze wijze worden de fiscale risico's gemitigeerd.

Tot op heden zijn er drie gemeenten in Nederland die een convenant horizontaal toezicht hebben afgesloten (Venlo, Oud-Beijerland en Hardenberg).

Een groot aantal andere gemeenten heeft inmiddels ook interesse getoond in deze vorm van toezicht en de daaraan verbonden uitgangspunten en voorwaarden. Wellicht is horizontaal toezicht ook een optie voor uw gemeente. Wij kunnen u behulpzaam zijn bij het maken van deze afweging en bij bijvoorbeeld met het maken van een plan van aanpak.

7.2 Economische crisis

Wereldwijd zijn de economische vooruitzichten in een snel tempo verslechterd. Ook de sterke economie van Nederland ontkomt niet aan neerwaartse bijstelling van de groeicijfers. De slechte economische vooruitzichten hebben ook consequenties voor de gemeentelijke huishouding. De VNG heeft in een brief van 17 december 2008 haar leden geïnformeerd over deze consequenties, bijvoorbeeld een daling van de inkomsten uit OZB en bouwleges als gevolg van de daling van de huizenprijzen en het bouwvolume.

Andere mogelijke financiële consequenties die voort kunnen vloeien uit de economische crisis zijn:

- Daling van de bijdrage voor 2009 uit het gemeentefonds als gevolg van een lagere stijging van de loon- en prijsontwikkeling dan eerder geraamd;
- Toename van de bijstandsuitgaven als gevolg van een stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden;
- Hogere rentekosten en lagere opbrengsten uit bouwgrondexploitaties als gevolg van uitstel van projecten en dalende grondprijzen;
- Lange termijn-financiering van projecten wordt duurder; banken verstrekken minder snel en tegen hogere lasten kredieten;
- Dividendopbrengsten zullen lager zijn dan in het verleden en lager dan in de begroting voorzien;
- Mogelijke financiële problemen bij verbonden partijen kunnen leiden tot een beroep op financiële ondersteuning bij gemeenten;
- Gunstige aanbestedingsresultaten bij voorgenomen investeringen door toename concurrentie bij aanbieders;
- Stijging van de pensioenpremies als gevolg van de slechte beleggingsresultaten gerealiseerd door pensioenmaatschappijen.

Het is van belang bij het opstellen en vaststellen van de begroting 2010 en de tussentijdse rapportages in 2009 voldoende stil te staan bij de mogelijke gevolgen van de economische crisis voor de begroting en rekening van uw gemeente.

7.3 Participatiebudget

Per 1 januari 2009 is de Wet Participatiebudget in werking getreden. Met de komst van het Participatiebudget worden de gemeentelijke middelen voor reïntegratie, inburgering en volwasseneneducatie gebundeld in één specifieke uitkering voor gemeenten. De beleidsvrijheid van de gemeenten en de mogelijkheden voor maatwerk nemen hierdoor toe. Daarnaast is de doelgroep waarvoor het Participatiebudget kan worden ingezet, breder dan de doelgroepen uit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB), de Wet Inburgering (WI) en de Wet Werk en Bijstand (WWB) gezamenlijk. Gemeenten krijgen de ruimte, voorzieningen aan te bieden aan één breed geformuleerde doelgroep, namelijk aan iedereen van achttien jaar en ouder en in bepaalde gevallen ook aan zestien- en zeventien jarigen.

Gemeenten zullen in ieder geval dit jaar met onderstaande punten aan de slag moeten. Deze punten zijn door de drie verstrekende departementen uitgewerkt in handreikingen om gemeenten te ondersteunen bij de voorbereiding. Het gaat hierbij om:

- Het uitwerken van een integrale beleidsvisie op participatie
- Het invullen van sturing en beheersing binnen het participatiebudget
- Het inrichten van het klantproces
- Het inrichten van een systeem van informatievoorziening die een toereikende en rechtmatige externe verantwoording mogelijk maakt

De verdelingswijze van het macrobudget blijft tot 2012 ongewijzigd. Het macrobudget bestaat voor ongeveer 80% uit reïntegratiemiddelen en 20 % uit inburgerings- en educatiemiddelen. De verdeling van deze 20% zal vanaf 2012 gebeuren op basis van zogenaamde outputverdeelmaatstaven. De outputverdeelmaatstaven zijn gebaseerd op de prestaties die een gemeente realiseert op het terrein van inburgering en educatie. Gemeenten dienen deze outputverdeelmaatstaven te registreren vanaf 1 januari 2010. De informatie voor deze outputverdeelmaatstaven zal deels aangeleverd moeten worden door partners waarmee uw gemeente samenwerkt. Het is dus van belang dat binnen uw gemeente dit jaar al wordt gekomen tot een adequate inrichting van de interne- en externe informatievoorziening, waaraan deze outputverdeelmaatstaven kunnen worden ontleend. Voor de G-31 gemeenten geschiedt de financiering en verantwoording voor 2009 nog volledig op basis van het Besluit BDU-SIV.

Bijlagen

Bijlage 1 bij brief d.d. 28 april 2009

Overzicht ongecorrigeerde controleverschillen jaarrekening 2008

Tijdens de uitvoering van onze controlewerkzaamheden worden verschillen verzameld tussen de in de jaarrekening verantwoorde bedragen en de bedragen die naar onze mening zouden moeten worden verantwoord bij juiste toepassing van de relevante grondslagen voor de financiële verslaglegging. Onderstaand is een overzicht gegeven van deze ongecorrigeerde verschillen voor zover deze hoger zijn dan de overeengekomen rapporteringstolerantie.

*Controleverschillen in het kader van de getrouwheid (bedragen * € 1.000)*

	Fouten	Onzekerheid
Vordering Afvalenergiebedrijf (4.4.2)		550
Voorziening onderhoud cultuurpodia (4.4.09)		503
Voorziening uit te voeren werken (4.4.10)		536
Onzekerheid omtrent daadwerkelijke verplichtingen overlopende passiva (4.4.12)		1.795
Ten onrechte opgenomen lasten, prestatie niet geleverd (4.4.12)	345	
WMO bestedingen huishoudelijke verzorging (4.5.5)		850
WMO bestedingen huurvoorzieningen (4.5.6)		166
Bestedingen SISA:		
- actieplan cultuurbereik		175
- dagarrangementen (exclusief co financiering)		791
- BDU SIV		4.204
- Wet, Werk en Bijstand Werkdeel - ID banen		562
Totaal controleverschillen in kader van getrouwheid	345	10.132

Controleverschillen in het kader van de rechtmatigheid (bedragen * € 1.000)

	Fouten	Onzekerheid
Vordering Afvalenergiebedrijf (4.4.2)		550
Voorziening onderhoud cultuurpodia (4.4.09)		503
Voorziening uit te voeren werken (4.4.10)		536
Onzekerheid omtrent daadwerkelijke verplichtingen overlopende passiva (4.4.12)		1.795
Ten onrechte opgenomen lasten, prestatie niet geleverd (4.4.13)	345	
WMO bestedingen huishoudelijke verzorging (4.5.5)		850
WMO bestedingen huurvoorzieningen (4.5.6)		166
Bestedingen SISA:		
- actieplan cultuurbereik		175
- dagarrangementen (exclusief co financiering)		791
- BDU SIV		4.204
- Wet, Werk en Bijstand Inkomensdeel	106	
- Wet, Werk en Bijstand Werkdeel - ID banen		562
Totaal controleverschillen in kader van rechtmatigheid	<u>451</u>	<u>10.132</u>

Bijlage 2 bij brief d.d. 28 april 2009

SISA Bijlage:

1	Regeling Opvang Asielzoekers	Geen		Geen bevindingen
9	Regionale meld- en coördinatiecentra	Geen	-	Geen bevindingen
10C	Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving 2005 - 2008	NVT	NVT	NVT
11A	Actieplan Cultuurbereik 2005 - 2008	Onzekerheid	175.150	Uit de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar ge- stelde informatie kunnen wij niet opmaken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving.

12	Versterking cultuureducatie in het PO 2005 - 2007	Geen	-	Geen bevindingen
14	Wet Educatie Beroepsonderwijs niet - G31	Geen		Geen bevindingen
15	Regeling Dagarrangementen en Combinatiefuncties	Onzekerheid	791.315 1.248.144	Uit de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar gestelde informatie kunnen wij niet opmaken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving.
15	Regeling Dagarrangementen en Combinatiefuncties	Kwalitatief		De aantallen zijn verstrekt door derden. Onduidelijk is of hier een deugdelijke registratie aan ten grondslag ligt.
16	Brede school/sport accommodaties	Geen	-	Geen bevindingen
19	Spoorweglawaaï	Geen	-	Geen bevindingen
21 B	Nationaal samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit	Geen	-	Geen bevindingen
22A	Bodemsanering	Geen	-	Geen bevindingen

23B	Externe veiligheid	Geen	-	Geen bevindingen
25A	Budget investering Ruimtelijke kwaliteit (BIRK)	Geen	-	Geen bevindingen
28	Subsidieregeling aankpak zwerfafval 2007 - 2009	Geen	-	Geen bevindingen
34	Inburgering oude stelsel	NVT	NVT	NVT
37B	Besluit Locatiegebonden subsidies	Geen	-	Geen bevindingen
40	Tijdelijke subsidie- regeling energie- besparing voor huis- houdens met lage inkomens (TELI)	Geen	-	Geen bevindingen
41	Tijdelijke regeling CO2 reductie gebouwde omgeving 2006	geen		Geen bevindingen
42	Besluit impuls budget stedelijke vernieuwing 2006 t/m 2009	Geen	-	Geen bevindingen
43A	Investering Stedelijke Vernieuwing (ISV)	Geen	-	Geen bevindingen

44	Brede doeluitkering Sociaal, Integratie en Veiligheid (SIV)	Onzekerheid	4.204.000	Uit de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar gestelde informatie kunnen wij niet opmaken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving.
49B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	-	Geen bevindingen
55	Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)	Geen	-	Geen bevindingen
56	Wet Werk en Inkomen Kunstenaars (WWIK)	Geen	-	Geen bevindingen
57	Wet Werk en Bijstand Inkomensdeel	Fout	106.373	Geconstateerd is dat voor een bedrag ad € 106.373 onrechtmatig uitkeringen zijn verstrekt
57	Wet Werk en Bijstand Werkdeel	Onzekerheid	710.000	Uit de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar gestelde informatie kunnen wij niet opmaken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving.
58	IOAW	Geen	-	Geen bevindingen
59	IOAZ	Geen	-	Geen bevindingen
61	Bijstandsverlening zelfstandigen	Geen	-	Geen bevindingen
62	Wet Werkeloosheidsvoorziening (WWV)	Geen	-	Geen bevindingen

67	Advies- en steunpunten huiselijk geweld	Geen	-	Geen bevindingen
69	Regeling Buurt, Onderwijs en sport	Geen	-	Geen bevindingen
70	Experimenten WMO	Geen	-	Geen bevindingen
75	Regeling opvoedondersteuning	Geen	-	Geen bevindingen
77	Centra voor Jeugd en Gezin	Geen	-	Geen bevindingen
81	Besluit subsidie stadseconomie GSBIII	Geen	-	Geen bevindingen
82	Topper regeling	Geen	-	Geen bevindingen
83	Pieken in de Delta	Geen	-	Geen bevindingen

Onderstaand geven wij bij een aantal SISA regelingen nadere toelichting omdat er naar onze mening een verhoogd risico aanwezig is dat middelen niet rechtmatig in het kader van de betreffende regeling kunnen zijn besteed.

10C Geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving 2005-2008 (GBKV)

Deze regeling is opgenomen als te verantwoorden regeling op de "kruisjeslijst SISA". Na overleg met het Postbus SISA heeft deze door middel van mail bevestigd dat de regeling onterecht op de "kruisjeslijst SISA" vermeld was. De gemeente Haarlem heeft deze regeling voor 2008 derhalve terecht niet verantwoord.

11 A Actieplan cultuurbereik 2005-2008 (APCB)

De gemeente Haarlem ontvangt inzake deze regeling zowel gelden van het Rijk als van de Provincie Noord-Holland. Op basis van de door het Provincie Noord-Holland beschikbaar gestelde brief SISA tussen medeoverheden, mag worden verondersteld dat de Provinciebijdrage separaat onder regeling 11B verantwoord dient te worden. Aangezien op de "kruisjeslijst SISA" bij 11B geen kruisjes staat, heeft de gemeente Haarlem zowel de rijksregeling als de provincieregeling onder 11A verantwoord.

Met betrekking tot de rechtmatigheid van de bestedingen hebben wij vastgesteld dat door derdeninstellingen geen verantwoording is afgelegd over de besteding van de ontvangen middelen en de realisatie van de met de gemeente gemaakte prestatie afspraken en/of afgesproken projecten. Uit de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar gestelde informatie kunnen wij niet opmaken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving.

15 Regeling dagarrangementen en combinatiefuncties

De regeling betreft een oude ESF-regeling welke met ingang van 2007 in de SISA-verantwoording dient te worden verantwoord. De regeling gaat uit van zogenaamd co-financiering waarbij als voorwaarde gesteld is dat de verdeling tussen rijksfinanciering en co-financiering (minimaal) 45%-55% bedraagt. Concreet houdt dit in dat de ontvangen rijksbijdrage minimaal 45% van de totale bestede subsidie moet bedragen. Uitgaande van de totale verwachte kosten over de gehele periode van € 2,2 miljoen, moet de minimale directe kosten inclusief overhead € 1 miljoen bedragen en de minimale co-financiering € 1,2 miljoen.

De rijksfinanciering mag besteed worden aan enerzijds bijdragen aan contractpartners en anderzijds aan overheadkosten. Beiden dienen in de SISA-bijlage apart te worden verantwoord. De co-financiering kan door de gemeente Haarlem worden bijgedragen of door de contractpartners. De gemeente Haarlem heeft voor de administratie van de co-financiering een administratiekantoor ingehuurd. De in de bijlage SISA opgenomen verantwoordingsinformatie is ontleend aan de eindrapportage OCW Dagarrangementen en Combinatiefuncties d.d. februari 2009 van het administratiekantoor. Deze verantwoording is niet voorzien van een accountantsverklaring.

Uit de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar gestelde informatie kunnen wij niet op maken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving.

Om deze reden is er voor de directe kosten alsmede van de co-financiering een onzekerheid van respectievelijk € 791.000 en € 1.248.144 opgenomen.

Daarnaast zijn tevens het aantal gerealiseerde dagarrangementen (32) en combinatiefuncties (9) over de hele looptijd verantwoord. De aantallen zijn ontleend aan de eindrapportage van het administratiekantoor. Onduidelijk is of hier een deugdelijke registratie aan ten grondslag ligt.

25A Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)

De gemeente Haarlem heeft van het Ministerie van VROM een subsidie van € 7,9 miljoen beschikt gekregen voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. De subsidie heeft betrekking op het complex Spoorzone Stationsplein en Bolwerk. De baten en lasten met betrekking tot onder andere deze subsidie zijn geraamd in de projectopzet van deze grondexploitatie. Onderdeel hiervan is de aankoop c.q. inbreng van de school De Sleutel in dit project.

De bestedingsvereisten van deze subsidie zijn breed geformuleerd.

Wij hebben vastgesteld dat het pand nog is verantwoord onder de materiële vaste activa. De gelden zijn conform raadsbesluit gedoteerd aan de voorziening decentralisatie huisvestinggelden, De leeuwschool.

34 Inburgering (oude stelsel)

Volgen de gemeente Haarlem is deze regeling niet van toepassing. Na overleg met het Postbus SISA heeft deze middels mail bevestigd dat de regeling onterecht op de "kruisjeslijst SISA" vermeld was. De gemeente Haarlem heeft deze regeling voor 2008 derhalve terecht niet verantwoord.

41 Tijdelijke regeling CO2 reductie gebouwde omgeving 2006

De gemeente heeft subsidie ontvangen in het kader van deze regeling. Vooral nog bestaat onvoldoende inzicht in hoeverre daadwerkelijk lasten zijn gemaakt in het kader van deze subsidie. De gemeente heeft dan ook geen lasten verantwoord.

43A Investering Stedelijke Vernieuwing (ISV)

Het tijdvak voor de realisatie voor ISV loopt van 2005 tot en met 2009. Dit betekent dat bij de jaarrekening 2009 ook verantwoording moet worden afgelegd over de gerealiseerde prestaties/ prestatie indicatoren, waarna afrekening zal plaatsvinden, ook in 2009 afgerekend te worden. De gemeente Haarlem heeft ervoor gekozen om tussentijds geen indicatoren te verantwoorden. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente (nog) geen uniforme procedures heeft om tot een betrouwbare toestandkoming van de prestatie indicatoren te komen. Hierdoor wordt een zeer groot risico gelopen dat aan het eind van de ISV II-periode onvoldoende informatie verstrekt kan worden over deze prestatie indicatoren. Hierdoor bestaat het risico dat subsidiegelden terug betaald dienen te worden.

Uit de afrekening van het eerste tijdvak ISV (2000-2004) blijkt dat de gemeente nog niet alle prestaties had gerealiseerd en derhalve nog niet alle gelden had besteed. In de verleningsbeschikking voor het nieuwe tijdvak zouden over de aanwending van de restantgelden nadere afspraken worden gemaakt met het Ministerie van VROM. In de SISA bijlage dient vervolgens verantwoording te worden afgelegd over de voortgang van de aanvullende projecten en de besteding van de restantgelden tijdvak I.

Aan ons is meegedeeld dat de gemeente Haarlem geen nadere afspraken heeft gemaakt met het Ministerie van VROM over de besteding van het restant saldo. Verantwoording in de SISA bijlage is derhalve niet aan de orde.

44 Brede doeluitkering Sociaal, Inburgering en Veiligheid (BDU SIV)

De ontvangen gelden BDU SIV hebben met name betrekking op de subsidiegelden in het kader van de Maatschappelijk Opvang, Verslavingsbeleid, Vrouwenopvang, OGGZ, de Wet Inburgering (WI), Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB), Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) etc.

In de SISA verantwoording 2008 is een totaal bedrag opgenomen van € 11,6 miljoen. Dit betreffen voornamelijk bevoorschotting 2008 aan instellingen zoals ROC NOVA college, Leger des Heils, Brijderstichting en Stichting Blijf van mijn lijf. In de subsidiebeschikkingen 2008 is aangegeven dat de instellingen na afloop van het boekjaar zich financieel verantwoorden richting de gemeente Haarlem.

Met betrekking tot de grootste posten hebben wij vastgesteld dat het College van Burgemeester en Wethouders de rechtmatigheid over de in 2007 verstrekte subsidies heeft vastgesteld (onder meer besluit d.d. 17 maart 2009). Daarnaast hebben wij vastgesteld dat voor een aantal instellingen - conform gemaakte afspraken - tussentijdse informatie is ontvangen.

Voor een aantal posten (€ 4,204 miljoen) hebben wij een en ander niet kunnen vaststellen. Voor deze posten geldt dat wij op basis van de aan ons ten tijde van de controle beschikbaar gestelde informatie niet kunnen opmaken in hoeverre de bestedingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende regelgeving. Wij hebben deze posten als onzekerheid opgenomen.

De finale afrekening van de BDU SIV dient in 2009 plaats te vinden op basis van prestatie indicatoren. Deze prestatie indicatoren zijn enerzijds in GSB BDU SIV convenant met het Rijk vastgelegd (per gemeente dus specifiek), anderzijds zijn een aantal indicatoren met betrekking tot inburgering voorschreven. Tot op heden heeft de gemeente Haarlem ervoor gekozen om tussentijds geen prestatie indicatoren te verantwoorden. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente (nog) geen uniforme procedures heeft om tot een betrouwbare totstandkoming van de prestatie indicatoren te komen. Hierdoor wordt een zeer groot risico gelopen dat aan het eind van de BDU SIV periode onvoldoende informatie verstrekt kan worden over deze prestatie indicatoren. Hierdoor bestaat het risico dat subsidiegelden terug betaald dienen te worden.

Voor onze aanbevelingen verwijzen wij naar paragraaf 4.7.2

49B BDU Verkeer en Vervoer

Met ingang van 2008 dienen ook de regelingen met mede overheden via de SISA bijlage te worden verantwoord. Wij hebben geconstateerd dat intern nog onvoldoende rekening is gehouden met deze verantwoordingswijze. Zo zijn de projectbestedingen intern onvoldoende geregistreerd naar subsidiabele kosten, overige bestedingen en overige bijkomende kosten. Op basis van aanvullende werkzaamheden heeft een nadere onderverdeling plaatsgevonden van de gemaakte projectkosten.

Het is van belang dat de registratie van dergelijke projecten plaatsvindt op basis van de af te leggen verantwoording en op te leveren informatie.

57 Wet Werk Bijstand Inkomensdeel

Bij de verbijzonderde interne controle door de gemeente is aandacht besteed aan de verstrekkingen in het kader van de WWB. Geconstateerd is dat voor een bedrag van € 106.373 onrechtmatig is verstrekt. Wij hebben kennis genomen van de (verbijzonderde) interne controle bevindingen. Wij hebben dit bedrag als fout meegenomen.

57 Wet Werk Bijstand Werkdeel

Bij de verbijzonderde interne controle op de verstrekte ID banen subsidies is geconstateerd dat voor een bedrag van € 710.000 aan verstrekte subsidies niet is vastgesteld of deze rechtmatig zijn verstrekt. Dit wordt veroorzaakt doordat de subsidie ontvanger de benodigde controle informatie niet tijdig heeft aangeleverd aan de gemeente Haarlem. Wij hebben kennis genomen van de (verbijzonderde) interne controle bevindingen.

Wij hebben dit bedrag als onzekerheid meegenomen.

77 Centra Jeugd en gezin

De gelden die worden ontvangen van het Ministerie van Jeugd en gezin zijn beschikt aan één instelling (Jeugdgezondheidszorg Kennemerland). Over geheel boekjaar 2008 is (nog) geen financiële verantwoording inzake de rechtmatige besteding ontvangen. Er is wel een tussentijdse verantwoording van de eerste helft van het jaar ontvangen, waaruit blijkt dat er geen bijzondere afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn geconstateerd.

81 Besluit subsidie Stadseconomie GSB III

Ook bij deze regeling dienen in 2009 prestatie indicatoren afgerekend te worden. Ook hier tot heeft de gemeente Haarlem ervoor gekozen om tussentijds geen indicatoren te verantwoorden. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente (nog) geen uniforme procedures heeft om tot een betrouwbare totstandkoming van de prestatie indicatoren te komen. Hierdoor wordt een groot risico gelopen dat aan het eind van de GSBIII-periode onvoldoende informatie verstrekt kan worden over deze prestatie indicatoren. Hierdoor bestaat het risico dat subsidiegelden terug betaald dienen te worden.

Met ingang van 2008 is geen compensabele BTW verantwoord in verband met de nettering van de specifieke uitkeringen. Bij voorgaande SISA verantwoordingen moest de betaalde BTW nog opgegeven worden.

82 TOPPER-regeling

De TOPPER-regeling betreft een subsidie van het Ministerie van Economische Zaken voor de realisatie van infrastructuur voor de Waarderpolder ("Oostweg"). De gemeente Haarlem heeft hiertoe op 25 juni 2007 een beschikking ontvangen van het Ministerie van Economische Zaken. Tot op heden zijn er geen uitgaven ten laste van de subsidie gebracht vanwege het feit dat de projectleider geen eenduidige splitsing van de projectkosten kan maken, welke toerekenbaar zijn aan de TOPPER-subsidie. De realisatie van het project "Oostweg" is echter wel reeds gestart.